

Filon ja kamalat pidot

- **Kirjallisuustieteellinen näkökulma Filon Aleksandrialaisen teokseen**
De Vita Contemplativa

Josi Purhonen
Vanhan testamentin eksegetiikan pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Eksegetiikan laitos	
Tekijä – Författare Josi Purhonen			
Työn nimi – Arbetets titel Filon ja kamalat pidot – Kirjallisuustieteellinen näkökulma Filon Aleksandrialaisen teokseen <i>De Vita Contemplativa</i>			
Oppiaine – Läroämne Vanhan testamentin eksegetiikka			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum Maaliskuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal 55
Tiivistelmä – Referat <p>Työn aiheena on Filon Aleksandrialaisen (n. 20 eKr.–50 jKr.) teos <i>De Vita Contemplativa</i>. Teos kertoo juutalaisesta askeettiryhmästä, joka elää Aleksandrian lähistöllä ja jonka jäsenet, terapeutit viettävät aikansa pohtien filosofiaa. Viikon seitsemäntenä päivänä he kokoontuvat yhteen ja viettävät juhlan. Filon vertaa terapeuttien juhlaa kreikkalais-roomalaisiin pitoihin, jotka hän esittää hyvin negatiivisessa valossa.</p> <p>Tutkimuskysymykseni on, liioitteleeko Filon kuvaillessaan muiden pitoja. Lähestyn kysymystä intertekstuaalisesta ja retorisesta näkökulmasta. Ensinnäkin teoksen intertekstuaalinen vertailu muihin antiikin teoksiin osoittaa, että muiden kuvailun kaltaisia poleemisia pitojen kuvailuja esiintyy esimerkiksi satiiri- ja komediateoksissa. Koska nämä paraleelit ovat selvästi fiktiivisiä ja kärjistäviä, on mahdollista ajatella, että Filon liioittelee.</p> <p>Retorisesta näkökulmasta katsottuna teos vaikuttaa sisältävän hyperbolia. Konkreettinen esimerkki on se, että Filon kuvailee vastustajiensa pidoissa tapahtuvaa laimentamattoman viinin juomista, josta seuraa ongelmia. Mikäli tämän on tarkoitus olla yleistä kritiikkiä kreikkalaisten tai roomalaisten moraalista vastaan, se ei osu kohteeseensa, koska heidän omakin kirjallisuutensakin näkee tämän negatiivisessa valossa.</p> <p>Työni sisältää myös käännöksen teoksen kohdasta 40 kohtaan 90, eli loppuun saakka. Käännösperiaatteeni on suhteellisen sanatarkka, mutta jouston sanatarkkuudesta, jos esimerkiksi kreikan syntaksi poikkeaa hyvin paljon siitä, mikä on suomen kielellä idiomaattista.</p>			
Avainsanat – Nyckelord juutalaisuus, platonismi, hellenismi, askeesi, luostarit, pidot			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muuta tietoa			

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1. Aleksandria	2
1.2. Filon.....	2
1.3. De Vita Contemplativa	3
1.4. Käsikirjoitukset, editiot ja käännökset	5
1.5. Terapeutit	6
1.6. Kreikkalais-roomalaiset pidot	7
2 Metodit	10
2.1. Intertekstuaalisuus	10
2.2. Retorinen kritiikki	11
2.3. Kirkkoraamattujen käännösperiaatteet	13
2.4. Käännösperiaate tässä työssä.....	13
3 Teksti ja käännös	16
3.1. Kohtien 1-39 referaatti	16
3.2. Kreikankielinen teksti kohdista 40-90	19
3.3. Kohtien 40-90 käännös	25
3.4. Kommentteja käännökseen	33
4 De Vita Contemplativan intertekstuaalisuus	37
4.1. Kirjallisuudenlaji suhteessa muuhun kirjallisuuteen	37
4.2. ”Muiden” pidot (40-47).....	39
4.3. Roomalaiset pidot (48-56).....	42
4.4. Platonin ja Ksenofonin pidot (57-63)	42
4.5. Terapeuttien pidot (64-90).....	43
5 Retorisia huomioita	44
5.1. Retoriset yksiköt ja retorinen tilanne	44
5.2. ”Muiden” pidot (40-47).....	46
5.3. Roomalaiset pidot (48-56).....	48
5.4. Platonin ja Ksenofonin pidot (57-63)	49
5.5. Terapeuttien pidot (64-90).....	50
5.6. De Vita Contemplativa ja forenssinen puhe	51
6 Loppupäätelmät	52
6.1. Liioitteleeko Filon muiden pitojen kamaluuksia?	52
6.2. Jatkokysymyksiä	53
Lähde- ja kirjallisuusluettelo	55
Lähteet ja apuneuvot.....	55
Kirjallisuus.....	55

1 Johdanto

Tutkin työssäni Filonin teosta *De Vita Contemplativa*, jonka voisi suomentaa ”Mietiskelevästä elämästä”. Filon oli hellenistijuutalainen, joka eli noin vuosina 20 eKr. –50 jKr. Aleksandriassa. Filon tunnetaan etenkin filosofian ja Septuagintan yhdistämisestä. *De Vita Contemplativa* kertoo askeettisesta juutalaisesta ryhmästä, joka harjoittaa filosofiaa ja juutalaisten kirjoitusten allegorista tulkintaa. Kutsun näitä terapeuteiksi, mikä perustuu Filonin käyttämään kreikankieliseen sanaan θεραπευτής.

Kirjoitin kandidaatintutkielmani samasta teoksesta. Kyseisessä työssä keskityin etenkin kääntämiseen liittyviin kysymyksiin. Käänsin tutkielmassani teoksen kohdat 83–88, joissa kerrotaan terapeuttien viettämästä öisestä juhlasta.¹ Tässä työssä olen kääntänyt saman kohdan uudestaan ja lisäksi muita kohtia.

Tämä työ sisältää käännöksen kohdista 40–90. Tässä katkelmassa Filon käyttää runsaasti tilaa muiden kuin terapeuttien juhlimisen kuvailuun. Filon viittaa selvästi etenkin Platonin ja Ksenofonin kirjallisuuteen, mutta osaan kuvauksista hän ei kerro lähdeä. Epäselväksi jää, ovatko nämä esimerkiksi viittauksia kirjallisuuteen vai oikeasti vietettyihin pitoihin. Filon myös käyttää omien kantojensa perustelussa käsitteistöä, jota esiintyy muualla Antiikin kirjallisuudessa ja hän yhdistää tätä juutalaiseen traditioon.

Filon kuvailee muiden pitoja hyvin poleemisesti ja keskittyy niiden negatiivisiin piirteisiin. Tutkimuskysymykseni on, liioitteleeko Filon tai miten paljon hän liioittelee kuvaillessaan näitä kauheuksia. Tutkin tätä toisaalta intertekstuaalisella lähestymistavalla, jossa keskityn vertailemaan Filonin kuvausta lähteisiin, joihin hän mahdollisesti viittaa. Tämä jo osaltaan auttaa vastaamaan kysymykseen. Toisaalta kiinnitän huomiota Filonin retoriikkaan, mikä voi auttaa selventämään asiaa etenkin silloin, jos teksti tai ilmiö, johon Filon viittaa ei ole selvillä.

Näkökulmani on mielekäs myös siksi, että teoksen intertekstuaalisuuteen ja retoriikkaan liittyvää tutkimusta on melko vähän ja siinä on monia viittauksia, joita ei ole huomioitu ollenkaan tutkimuskirjallisuudessa. Filonin tuotannosta ei myöskään ole olemassa indeksiä, joka sisältäisi kaikki viittaukset antiikin kirjallisuuteen.² Alustava indeksi löytyy, mutta esimerkiksi *De Vita Contemplativan* osalta siinä on mainittu vain 14 viitettä.³

---

¹ Purhonen 2016, 11–13.

² Koskenniemi 2010, 13.

³ Lincicum 2013, 149–150.

Työni sisältää myös käännöksen teoksen lopusta eli kohdista 40-90. Käännös ei ole aivan välttämätön tutkimuskysymykseni kannalta, mutta sen tekeminen oli merkittävää, koska Filonin tuotantoa ei ole juurikaan käännetty suomeksi. Lisäksi, käännöstyöni voi myös nähdä muuta analyysiä hyödyttävänä metodina. Kääntäessä jouduin nimittäin lukemaan alkutekstää hyvin tarkasti ja tuloksena syntyi käännös, joka kertoo oman tulkintani tekstistä. Tästä oli merkittävää hyötyä intertekstuaalisen ja retorisen analyysin kannalta.

1.1. Aleksandria

Filonin kotikaupunki Aleksandria oli tärkeä satamakaupunki, joka perustettiin Aleksanteri Suuren valloitusretkien myötä vuonna 331 eKr. Aleksandria oli pitkään hyvin merkittävä kulttuurin ja tieteen kaupunki. Aleksandria tunnetaan erityisesti valtavasta kirjastostaan. Kirjakääröjä siellä oli jopa puoli miljoonaa. Kirjoja saatiin muun muassa kopioimalla niitä Aleksandriaan saapuneista laivoista löytyneistä kirjoista.⁴

Lisäksi Aleksandriassa eli jo paljon ennen Filonia paljon juutalaisia ja esimerkiksi kreikankielinen Vanhan testamentin käännös Septuaginta on käännetty siellä. Birnbaumin mukaan juutalaisia oli tullut Aleksandriaan monista syistä. Jotkut värväytyivät sotilaisiksi, toiset pakenivat kotimaansa poliittisia ongelmia ja eräät oli tuotu orjina.⁵

Aleksandriasta tuli Rooman vallan alainen vuonna 80 eKr., mutta se pysyi merkittävänä filosofian, tieteen ja kulttuurin kaupunkina oli sitä vielä Filonin aikana. Filon kirjoittaa, että hänen aikanaan luentosalit ja teatterit olivat lähes päivittäin täynnä kuulijoita kuulemassa keskusteluja esimerkiksi hyveistä. Toisaalta, Filon myös kirjoittaa, että heidän tiedonjanssa oli hyvin pintapuolista.⁶

1.2. Filon

Filon oli hellenistijuutalainen, joka eli Aleksandriassa noin vuosina 20 eKr.–50 jKr.⁷ Tiedot Filonista perustuvat Filonin omiin teoksiin sekä joihinkin muiden kirjoittajien kirjoituksiin, erityisesti Josefuksen ”Juutalaisten muinaishistoriaan”.

Filonin elämän vaiheista ei tiedetä juurikaan yksityiskohtia. Melko varmasti tiedetään, että Filon toimi Aleksandrian juutalaisten edustajana keisari Gaius Caligulan luona. Matka sijoitetaan vuosien 39 ja 40 välille ja se liittyi Aleksandrian kreikkalaisten ja juutalaisten välisiin kiistoihin. Filonin mukaan kiistat liittyivät siihen, että vuonna 38 Aleksandrian

---

⁴ Fox 1991, 392.

⁵ Birnbaum 2004, 125.

⁶ Smith 1974, 8.

⁷ Taylor 2003, 21–22.

prefekti Flaccus kohteli juutalaisia huonosti. Filon kertoo, että hän esimerkiksi pakotti pystyttämään keisarin patsaita juutalaisiin synagogiin, mistä seurasi väkivaltaisia yhteenottoja. Yhteenottojen seurauksena juutalaisten asema huononi ja väkijoukot ajoivat heidät kokonaan pois joistakin kaupungin osista. Myöhemmin prefekti vaihtui ja uudeksi prefektiksi tuli Vitrasius Pollio, jonka aikana kreikkalaisten ja juutalaisten edustajat lähetettiin keisarin luokse selvittämään riitoja.⁸ Josefus kirjoittaa matkasta ”Juutalaisten muinaishistoriassa” ja Filon teoksessaan *De legatione ad Gaium*. Josefuksen mukaan Gaius oli vaikuttanut kreikkalaisen edustajan juutalaisvastaisesta puheesta ja keskeytti vihaisesti Filonin puheen, minkä jälkeen Filonin piti lähteä pois.⁹

Filonin oli erittäin oppinut ja hän oli rikkaasta suvusta. Erityisen rikas ja vaikutusvaltainen oli hänen veljensä Alexander. Josefuksen mukaan Aleksander vei voiton muista Aleksandrialaisista sekä sukunsa, että rikkautensa puolesta. Josefus kertoo myös, että hän lainasi 200 000 drakmaa Agrippa I:lle, Herodes Suuren lapsenlapselle, tai tarkemmin sanottuna tämän vaimolle, koska hän ei luottanut Agrippaan riittävästi. Alexander oli myös korkea-arvoinen virkamies, joka on kreikaksi Ἀλαβάρχης. Tämä mahdollisesti tarkoittaa virkaa, joka vastasi verojen ja tullin maksamiseen liittyvistä asioista.¹⁰

Filon ei suoraan kerro, minkälainen hänen koulutuksensa oli, mutta hänen kirjoitustensa perusteella hän tunsi sekä juutalaisen että kreikkalaisen kirjallisuuden. Koskenniemen mukaan olennainen kysymys on, oliko ei-kreikkalaisilla ja myös juutalaisilla mahdollisuus käydä *gymnasion* ja olivatko he tekemään kompromisseja kohdatessaan vieraiden jumalien kultin.¹¹ Juutalaisten asema Aleksandriassa myös vaihteli ja Koskenniemen mukaan se vaikutti juutalaisten koulutusmahdollisuuksiin. On kuitenkin olemassa joitakin suoria todisteita sen puolesta, että jotkut juutalaiset Aleksandriassa olivat saaneet klassisen koulutuksen. Esimerkiksi Filonin veli Aleksander oli Rooman kansalainen, joten hänellä varmasti oli pääsy *gymnasioniin* ja epäilemättä Filonin koko perheellä oli mahdollisuus Aleksandrian parhaaseen koulutukseen.¹²

1.3. De Vita Contemplativa

De Vita Contemplativa kertoo juutalaisesta askeettiryhmästä, joka elää Aleksandrian lähellä.

Alussa Filon kuvailee heidän erinomaisuuttaan vertaamalla heitä muiden uskonnollisten

---

⁸ Hinge & Krasilnikoff 2009, 29.

⁹ Josefus Ant. 18:259–260. LCL 433: 154.

¹⁰ Seland 2014, 5.

¹¹ Koskenniemi 2014, 112.

¹² Koskenniemi 2014, 116–17.

ilmiöiden edustajiin ja kuvailee heidän elämäntapaansa. Seuraavaksi Filon kuvailee terapeuttien viettämää juhlaa, jota hän vertaa esimerkkeihin kreikkalaisista ja roomalaisista pidoista.

Toisinaan on kyseenalaistettu, onko Filon teoksen oikea kirjoittaja. Esimerkiksi 1800-luvulla esiintyi teoria, jonka mukaan teos kertoo kristityistä eikä juutalaisista ja siksi se ei myöskään voi olla Filonin kirjoittama. Tämä perustuu esimerkiksi Eusebiuksen väitteeseen, että teoksen kuvaamat terapeutit olivat kristittyjä, mistä kirjoitan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.¹³ Nykyisin teos luetaan kuitenkin Filonin aitoihin kirjoituksiin.¹⁴

On mahdollista, että teos on ollut alun perin osa laajempaa teosta, koska sekä sen alusta että lopusta vaikuttaa puuttuvan jotakin. Alussa Filon kirjoittaa kertoneensa aiemmin essealaisista ja siirtyy nyt kertomaan toisesta ryhmästä. Näin ollen olisi luontevaa ajatella, että teosta edeltää jokin teksti. Toisaalta, teoksen viimeisen virkkeen alussa on sanapari μὲν δὴ, ”nyt sitten”, joka Engberg-Pedersenin mukaan edellyttää jatkokseen jossakin vaiheessa sanaa δέ, ”mutta”. Sanaa ei kuitenkaan ole, minkä perusteella voi väittää, että virke jää kesken.¹⁵ Tämä väite on kuitenkin ongelmallinen, koska kieliopin perusteella sanapari voi saada jatkokseen sanan δέ, mutta se ei ole välttämätöntä.¹⁶

Laajemman teoksen olemassaoloa perustellaan myös sillä, että osassa säilyneistä käsikirjoituksista *De Vita Contemplativa* otsikko kertoo teoksen olevan neljäs osa hyveitä käsittelevästä teoksesta.¹⁷ Vastaavasti teoksen *De Legatione ad Gaium* otsikko kertoo teoksen olevan ensimmäinen osa hyveitä käsittelevästä teoksesta.¹⁸ Tällainen otsikko on kaikissa paitsi yhdessä käsikirjoituksessa.

Eusebiuksen mukaan Filon kirjoitti viisiosaisen teoksen juutalaisten oloista Gaius Caligulan aikana.¹⁹ On mahdollista, että tämä viittaa siihen kokonaisuuteen, jonka neljäs osa on *De Vita Contemplativa*. Hän nimittäin kertoo samassa yhteydessä Gaiuksen aikana tapahtuneista asioista kertovasta teoksesta *De Legatione ad Gaium* ja ilmeisesti liittää tämän viiden teoksen kokonaisuuteen.

---

¹³ Lucius 1879, 1191–1210.

¹⁴ Taylor 2003, 32–33.

¹⁵ Engberg-Pedersen 1999, 42.

¹⁶ Smyth 2900.

¹⁷ Kreikaksi περί βίου θεωρητικοῦ ἢ περί ἰκετῶν ἀρετῶν τὸ δ΄; Joissakin käsikirjoituksissa sana ἀρετῶν ’hyveistä’ ei ole tulkittu laajemman teoksen nimeksi, vaan sen on tulkittu kuvaavan suppeamman teoksen sisältöä. Esim. erään käsikirjoituksen mukaan otsikko menee seuraavalla tavalla: ἰκέται ἢ περί ἀρετῶν δ΄ eli ’rukoulijoista tai hyveistä, osa 4’

¹⁸ Loeb -versiossa otsikko on kreikaksi: ΦΙΛΩΝΟΣ ΑΡΕΤΩΝ ΠΡΩΤΟΝ Ο ΕΣΤΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΓΑΙΟΝ

¹⁹ Eccl, 2.5. 1.

Eusebius kirjoittaa, että toinen osa käsittelee Gaiuksen aikana tapahtuneita muita julmuuksia ja tähän kuvaukseen sopii erityisesti *In Flaccum*.²⁰ *In Flaccum* kuitenkin edellyttää, että sitä edeltävä teos käsittelee Sejanuksen vainoja, kun taas *De legatione ad Gaium* kertoo ennemmin Gaius Caligulasta, joten toinen osa saattaa olla myös jokin muu teos.²¹ Kolmannesta osasta voidaan päätellä jotakin neljännen osan eli *De Vita Contemplativan* sisällöstä. Sen alussa Filon nimittäin kirjoittaa aiemmin kertoneensa aiemmin essealaisista ja aikoo nyt kertoa toisenlaisesta ryhmästä.²² Näin ollen kolmas osa voi olla jokin essealaisia käsittelevä teos. Viidettä osaa ei tunneta.²³ Mahdollisesta viisiosaisesta teoksesta kirjoitin myös kandidaatintutkielmassani.²⁴

De Vita Contemplativan tarkkaa ajoitusta on vaikea sanoa. Jos teos on ollut osana laajempaa kokonaisuutta, jonka ensimmäinen osa *De Legatione ad Gaium* kertoo vuosina 37-41 hallinneesta Gaiuksesta ja Filonin vierailusta hänen luonaan vuosien 39 ja 40 välillä, teos voidaan ajoittaa aikaisintaan noin vuoteen 40. Toki ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että teos olisi kirjoitettu jo aiemmin ja vasta myöhemmin liitetty viisiosaiseen kokonaisuuteen.

1.4. Käsikirjoitukset, editiot ja käännökset

Kreikankielisenä tekstinä tässä työssä käytän Loeb Classical Libraryn julkaisemaa tekstiä. Viittaan tähän ja muihin saman kokoelman antiikin lähteisiin käyttämällä lyhennettä LCL ja kertomalla kirjasarjan osan, josta teksti on sekä sivunumeron.

Käyttämäni edition on laatinut Francis H. Colson ja se on julkaistu vuonna 1941. Se perustuu Leopold Cohnin tekemään kriittiseen editioon vuodelta 1915. Hieman tätä ennen, vuonna 1895 Frederick Conybeare oli jo tehnyt teoksesta kriittisen edition ja jo vuonna 1552 Adrianus Turnebus ja vuonna 1742 Thomas Magey olivat sisällyttäneet tekstin kokoelmiinsa Filonin teoksista. Teoksen käsikirjoituksia on säilynyt kreikaksi ja siitä on myös säilynyt varhainen armeniankielinen ja latinankielinen käännös. Lisäksi on säilynyt joitakin uudempia latinankielisiä versioita.²⁵ Kirjoitin käsikirjoituksista ja editioista myös kandidaatintutkielmassani.²⁶

---

²⁰ Eccl. 2.6.3; LCL 153: 122.

²¹ Flacc. 1, 191. LCL 363: 402.

²² Contempl. 1; LCL 363: 112.

²³ Taylor 2003 37.

²⁴ Purhonen 2016, 5.

²⁵ Taylor 2003, 33.

²⁶ Purhonen 2016, 6.

Colson teki teoksesta myös englanninkielisen käännöksen, jota kommentoin työssäni kuten myös C.D. Yongen käännöstä vuosilta 1884/1885. Lisäksi olen erittäin kiitollinen, että sain käyttööni Joan E. Taylorin käännöksen, jota ei ole vielä julkaistu.

1.5. *Terapeutit*

De Vita Contemplativa kertoo ryhmästä, joita kutsun terapeuteiksi tai terapeutitariksi, jotka ovat mukaellia alkukielen sanoista θεραπευτής ja θεραπευτής. Terapeutit ovat juutalaisia, jotka elävät Aleksandrian ulkopuolella. Ryhmän jäsenet ovat lähteneet yhteiskunnasta ja antaneet omaisuutensa pois, jotta voisivat mietiskellä ja tarkastella asioita.²⁷ Teoksen alussa Filon kertoo kirjoittaneensa aiemmin esseelaisista, jotka innokkaasti tavoittelevat toiminnallista elämää (πρακτικός βίος) ja menestyivät siinä, mutta aikoo nyt kertoa niistä, jotka ovat vetäytyneet mietiskelemään.²⁸

Filon kirjoittaa, että terapeuttiyhteisö elää Mareot-järven läheisellä kukkulalla.²⁹ Ei ole täyttä varmuutta, mikä kukkula on kyseessä. Taylorin mukaan eräs mahdollinen paikka on kalkkikivikukkula, joka sijaitsee edelleen Mareot-järven rannalla. Kyseinen kukkula on Filonin aikaisen Aleksandrian lounaispuolella ja matkaa sinne on muinaisen kaupungin muurilta 14–18 kilometriä.³⁰ Näin ollen se sopii Filonin kuvaukseen sijainnista, joka on lähellä Aleksandriaa.

Terapeuttien nimi tulee verbistä θεραπεύω, jolla on monia merkityksiä, kuten ”palvella Jumalaa” tai ”parantaa”. Filon käyttää näitä kahta merkitystä ja kirjoittaa: ”heitä kutsutaan terapeuteiksi ja terapeutitariksi sanan oikeassa merkityksessä joko koska he harjoittavat parantamista paremmin kuin kaupungissa – tai koska he ovat oppineet luonnosta ja pyhistä laeista palvelemaan Olevaa, joka on hyvää parempi, yhtä puhtaampi ja monadia alkuperäisempi.” Terapeuttien kerrotaan olevan parempia parantajia kuin kaupungin parantajat, koska he parantavat myös sielun, eivätkä pelkkää ruumista.³¹

Sana θεραπευτής esiintyy esimerkiksi Platonin *Faidros* -dialogissa. Siinä sanalla tarkoitetaan harrasta jumalien palvelijaa ja kohta kuuluu näin: ”Zeuksen seuraajien valtaama kykenee siis kantamaan painavamman siivekkäälle [jumalalle] kuuluvan kuorman: ne taas, jotka ovat Areksen palvojia (θεραπευται) ja jotka hänen yhteydessään ovat vaeltaneet,

---

²⁷ *Contempl.* 18; LCL 363: 124.

²⁸ *Contempl.* 1; LCL 363: 112.

²⁹ *Contempl.* 21–22; LCL 363: 124.

³⁰ Taylor 2003, 74–104.

³¹ *Contempl.* 1; LCL 363: 112.

tultuaan Rakkauden piirittämiksi ja olettaessaan jotenkin tulevansa rakastettunsa väärin kohtelemiksi ovat murhanhimoisia ja valmiita uhraamaan sekä itsensä että rakkaansa.”³²

Lisäksi löytyy monia egyptiläisiä käsikirjoituksia, joissa sanalla tarkoitetaan kultillisia menoja suorittavaa henkilöä. Sana yhdistyy Isiksen, Serapiksen, Asklepioksen, Hygeian ja Serapiksen palvontaan. Septuagintassa sanueen sanat eivät saa kultillisia merkityksiä. Filon tarkoittaa sanalla filosofiseen elämäntapaan omistautunutta henkilöä. Taylorin mukaan tällaista merkitystä sanalle ei esiinny muissa teksteissä.³³

Eusebius piti terapeutteja kristittyinä esimerkiksi sillä perusteella, että heidän joukossaan oli myös naisia, mikä hänen mukaansa oli tapana vain kristittyjen jumalanpalveluksessa.³⁴ Tutkimuksessa terapeuttiyhteisöä ei pidetä kristillisenä, mutta siinä voi toki nähdä samankaltaisuuksia kristinuskon kanssa kuten myös juutalaisten lahkojen ja antiikin filosofisten koulukuntien kanssa.³⁵

1.6. Kreikkalais-roomalaiset pidot

Kreikan kielessä pidoilla (συνόσιον) tarkoitettiin usein juhla-ateriaa, jonka aikana syötiin, juotiin viiniä, keskusteltiin ja mahdollisesti seurattiin erilaisia esityksiä. Täsmällisemmin σινόσιον tarkoitti itseasiassa vain ruokailua seuraavaa juomaosuutta, mutta usein sana edusti koko tapahtumaa ruokailuineen ja viihdykkeineen.³⁶ Tarkoitan tässä työssä pidoilla aina koko tapahtumaa. Pelkkää juomisosiota kuvaan esimerkiksi sanalla juomajuhla.

Käsittelen pitoja, koska *De Vita Contemplativa*ssa Filon kertoo pidoista, joita vietettiin hänen tuntemassaan maailmassa ja joista hänen tuntemansa kirjallisuus kertoo. Filon vertaa näitä pitoja terapeuttien viettämään juhlaan, joka koostuu ruokailusta ja sitä seuraavasta juhlasta. Erityisesti Filon kiinnittää huomiota viinin juomisen tuomiin ongelmiin, pitojen liialliseen ylellisyyteen sekä tunnettuihin pitoja kuvaaviin teoksiin. *De Vita Contemplativa*n kuvaus pidoista on kenties laajin olemassa oleva kuvaus ensimmäisen vuosisadan juutalaisesta ateriasta.³⁷

Noin 300-luvulta eKr. luvulle 300 jKr. eri Välimeren kulttuurien ruokailutavat olivat keskenään hyvin samankaltaisia. Erityisesti korostui ruokailun sosiaalinen luonne. Kreikkalaisessa kulttuurissa päivän aikana syötiin yleensä kolme ateriaa. Nämä olivat

---

³² Phaedrus 252c; LCL 36: 490; käänös: Jere Hannikainen.

³³ Taylor 2003, 57–59.

³⁴ Eccl. 2.17.18–19; LCL 153: 152.

³⁵ Taylor 2003, 32.

³⁶ Smith 2003, 49–50.

³⁷ Taussig 2014, 118.

aamupala, kevyt lounas ja päivällinen. Tällainen ruokarytmi periytyi myös roomalaiseen kulttuuriin. Sekä kreikkalaisessa että roomalaisessa kulttuurissa päivällisestä muotoutui erityisen tärkeä ja vakiintunut sosiaalinen tapa.³⁸ Päivälliselle kutsuttiin vieraita ja siellä vietettiin aikaa. Ateria koostui ruokailusta, jota seurasi usein juomajuhla. Tarkoitetaan tässä työssä pidoilla juuri tällaista ateriaa.

Aterian aikana keskusteltiin ja pidoissa saattoi olla erilaisia viihdykkeitä, kuten huilunsoittajien ja tempuntekijöiden esityksiä. Aterialla oltiin makuuasennossa ja tyyppillisessä ruokasalissa makuusijoja oli kolmella seinällä. Esiintyjät olivat keskellä salia. Ruokalista koostui leivästä ja vihanneksista ja joskus harvoin kalasta ja vihanneksista. Roomalaisessa kulttuurissa käytettiin runsaasti kalakastiketta nimeltä *garum*, joka valmistettiin siten, että kalaa käytettiin auringonvalossa. Lihaa oli harvoin saatavilla ja se oli usein uhrattujen eläinten lihaa. Myös näistä lihoista tehtyjä makkaroita oli saatavilla.³⁹

Dennis E. Smithin mukaan pidoissa juotu viini oli aina laimennettua (οἶνος). Laimentamatonta viiniä hänen mukaansa tavallisesti käytetty sellaisenaan muuten kuin aamupalalla, jolloin siihen kastettiin leipäpala. Tapa juoda viini laimennettuna periytyi myös roomalaiseen kulttuuriin.⁴⁰ Sen sijaan Michael A. Rinellan argumentoi, että laimentamattoman viinin juominen ei ollut aivan tavatonta. Esimerkiksi pitojen avausmalja oli hänen mukaansa toisinaan laimentamatonta viiniä.⁴¹

Rinella mukaan syynä siihen, että viiniä laimennettiin, saattoi olla mahdolliset terveysriskit. Laimentamattoman viinin juomisen uskottiin voivan johtavan jopa kuolemaan. Syynä saattoi olla aldehydien korkea pitoisuus viinissä.⁴² Sen sijaan viinin alkoholipitoisuus on mahdollisesti ollut kohtuullisen matala. Rinellan mukaan se on ollut normaalisti enintään 8 prosenttia. Luonnollisella käymisprosessilla korkein mahdollinen prosentti olisi 14. Kun otetaan huomioon, että yleisin laimennussuhde oli yksi osa viiniä ja kolme osaa vettä, juodussa viinissä ei ollut kovinkaan paljon alkoholia.⁴³

Filon kirjoittaa viinistä muutamassa kohtaa melko negatiiviseen sävyyn. Esimerkiksi teoksessa *De Plantatione* Filon käsittelee kysymystä, voiko viisas juopua, joka on hänen mukaansa monen filosofin kysymä kysymys. Hän kirjoittaa, että juopumisessa on filosofien mukaan kaksi vaihetta. Se, että ensin juo paljon ja se, että juomisen jälkeen käyttäytyy

---

³⁸ Smith 2003, 22–24.

³⁹ Smith 2003, 31–33.

⁴⁰ Smith 2003, 20, 32.

⁴¹ Rinella 2010, 47.

⁴² Rinella 2010, 28.

⁴³ Rinella 2010, 27.

typerästi. Hän jatkaa, että eräiden filosofien mukaan viisas ei alun perinkään juo laimentamatonta viiniä, jolloin hän ei myöskään ala käyttäytyä typerästi, kun taas toisten filosofien mukaan viisas hallitsee itsensä, vaikka olisi juonut.⁴⁴ Teoksen *De Plantatione* jatkona on teos *De Ebrietate*. Teoksessa Filon kommentoi Genesisin luvun 9 jakeita 20–29, missä Nooa istuttaa viinitarhan ja juopuu tekemästään viinistä. Hän kirjoittaa, että Mooses käyttää viiniä symbolina tyhmyydestä, järjettömyydestä, ahneudesta, iloisuudesta ja alastomuudesta.⁴⁵

Pitojen kuvailu oli myös toistuva kirjallisuuden aihe antiikin maailmassa. Kuvaukset voivat kertoa jotakin antiikin pitokulttuurista, vaikka ne olisivatkin fiktiivisiä ja kuvaisivat pitoja vain niiden ihanteellisimmassa muodossaan.⁴⁶ Tunnettu pitokulttuurin alalaji oli filosofiset pidot. Antiikin kirjallisuudessa esiintyy useita tällaisten pitojen ihanteellisia kuvauksia. Tunnetuin näistä lienee Platonin *Pidot*.⁴⁷ Platonin dialogissa vietetään pitoja Agathonin ensimmäisen draamakilpailun voiton kunniaksi. Pitoihin osallistuu muun muassa Sokrates. Osallistujat pitävät puheita, jotka koskevat pääasiassa rakkautta (ἔρως).

Myös Ksenofonilla on teos, joka kertoo pidoista. Pidot järjestetään Kalliaan kotona ja näissäkin pidoissa on Sokrates yhtenä vieraana. Ksenofonin teoksessa puheenvuorot ovat huomattavasti lyhyempiä kuin Platonilla. Vieraat kuvailevat kukin jotakin taitoa, joista ovat kaikkein ylpeimpiä.

---

⁴⁴ Plant. 142–144; LCL 247: 284–286.

⁴⁵ Ebr. 4; LCL; LCL 247: 318.

⁴⁶ Smith 2003, 48.

⁴⁷ Smith 2003, 49–50.

2 Metodit

2.1. Intertekstuaalisuus

Koska teos vaikuttaa sisältävän runsaasti intertekstuaalisuutta, on mielekästä kiinnittää siihen huomiota. Intertekstuaalisuus tarkoittaa tekstien välisiä yhteyksiä tai metodologiaa, jonka avulla näitä yhteyksiä selvitetään ja tutkitaan. Jokainen teksti on jollakin tavalla intertekstuaalinen, koska se ei ole syntynyt erillään muusta kirjallisuudesta vaan on osa pitkää kirjallista traditiota. Siksi se viittaa aina jollakin tavalla aiempiin teksteihin. Toisin kuin joissakin muissa menetelmissä, intertekstuaalisuuden tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ei ole kirjoittajan intentio tekstin kirjoittamiselle. Sen sijaan huomio kiinnittyy lukijaan, joka havaitsee tekstissä läsnä olevan toisen tekstin.⁴⁸

Eräs merkittävä intertekstuaalisen metodin kehittäjä oli Kiril Taranovski. Hän keksi käsitteen subteksti, joka tarkoittaa aiempaa tekstiä, johon myöhempi teksti viittaa. Hänen tutkimuskohteenaan olivat runot, mutta metodi soveltuu mielestäni yhtä hyvin muihinkin teksteihin.⁴⁹

Subteksti ei välttämättä anna tekstille mitään merkityksiä, jotka edellyttäisivät tekstin ymmärtämistä. Toisaalta subtekstillä voi myös olla ratkaiseva merkitys tekstin ymmärtämisen kannalta, jolloin se on tekstin sanoman paljastava tai sitä tukeva teksti ja sen tunteminen on tarpeellista tekstin ymmärtämisen kannalta. Teksti voi käsitellä subtekstiä myös poleemisesti. Subtekstin viitataan erilaisilla tavoilla. Se saatetaan nimetä suoraan tai sitä voidaan siteerata suoraan tai epäsuorasti. Viittaus voi myös olla tyyllillistä samankaltaisuutta.⁵⁰

Intertekstuaalisen metodin ongelma on se, että intertekstuaalisia viittauksia on suuri määrä koska tekstit ovat osa kirjallista traditiota ja ovat aina jonkinlaisessa yhteydessä moniin aiempiin teksteihin. Intertekstuaalinen tutkimus voi lähteä liikkeelle yksittäisistä havainnoista, mutta tutkimus voi johtaa valtavan tekstimäärän käsittelyyn. Ei kuitenkaan ole relevanttia eikä välttämättä edes mahdollista tutkia tekstin aivan kaikkia intertekstuaalisia yhteyksiä.

Keskityn työssäni ensisijaisesti sellaisiin viittauksiin, joissa on nimeäminen tai sitaatti tai joissa on riittävästi samanlaista sanastoa. Viittaukset Raamattuun huomioin myös. Etsin yhteyksiä muihin teksteihin toisaalta tutkimuskirjallisuudesta ja toisaalta hyödyntämällä TLG:n (Thesaurus Linguae Graecae) Text Search menetelmää, jolla voi etsiä jotakin määrättyä sanayhdistelmää ja N-gram -menetelmää, joka näyttää automaattisesti korostettuna sellaisia kohtia tekstistä, joissa on riittävästi samoja sanoja minkä tahansa muiden tekstien kohtien

---

⁴⁸ Makkonen 1991, 10–16.

⁴⁹ Tammi 1991, 60–65.

⁵⁰ Tammi 1991, 66–69.

kanssa. TLG:ssä on myös Intertextual Phrase Matching -työkalu, jolla voi vertailla tiettyjä korpuksia tai teoksia ja tuloksena tulee kohtia, joissa esiintyy riittävä määrä yhteisiä sanoja. Teen tämän, jotta saisin selville, liioitteleeko Filon kirjoittaessaan muiden pidoista. Mikäli löydän kohdan, johon Filon viittaa ja joka poikkeaa kuitenkin Filonin kuvauksesta, silloin hän saattaa liioitella.

TLG:n työkaluissa on se ongelma, että sanayhdistelmät täytyy tietää, jotta niitä voi hakea tai vaihtoehtoisesti joutuu rajoittamaan tutkimuksen TLG:n korostamiin sanayhdistelmiin. Tai jos käyttää Intertextual Phrase Marching -työkalua, yhteisten sanojen vähimmäismäärään tai niiden maksimietäisyyteen toisistaan ei voi vaikuttaa millään tavalla ja sitä ei voi tietää, mitä työkalu itseasiassa tekee. Sen sijaan kiinnostavaa olisi tehdä vastaavia automatisoituja hakuja niin, että hakukriteerit olisivat tiedossa ja niitä voisi muuttaa. Tämä olisi mahdollista tehdä esimerkiksi Python -ohjelmointikielellä ja Classical Language Toolkit -kirjastolla. Tämä ei kuitenkaan onnistu, koska Filonin teoksia ei ole saatavilla tekstitiedostoina.

Myös kehittyneempiä menetelmiä digitaaliseen intertekstuaalisuuden tutkimukseen kuin pelkästään yhteisiin sanoihin perustuvia on kehitelty. Menetelmissä hyödynnetään myös semanttista, syntaktista ja äänteellistä analyysia sekä huomioidaan synonyymit.⁵¹ Tällaisia menetelmiä en kuitenkaan voi hyödyntää tässä työssä, koska tarvittavia tekstejä ei ole vapaasti saatavilla.

Mikäli joidenkin kohtien yhteys toiseen tekstiin ei selviä tutkimuskirjallisuudesta tai siitä, että sanasto on samankaltaista TLG:n perusteella, en todennäköisesti pysty ottamaan kantaa kohtien intertekstuaalisuuteen. Tämä edellyttäisi kaikkien mahdollisten viitattavissa olevien tekstien tuntemista tai jotakin muuta kuin sanojen samanlaisuuteen perustuvaa tietokoneella tehtävää analyysia.

2.2. Retorinen kritiikki

Retoriikka tarkoittaa kielellisen vaikuttamisen sekä suostuttelun taitoa ja yleensä kaikki kommunikaatio sisältää jonkinlaista retoriikkaa. Alun perin retoriikka tarkoitti puheoppia, jota tarvittiin kreikkalaisessa demokratiassa. Kun vapailla kansalaisilla oli valtaa, oli hyödyllistä osata pitää vakuuttavia puheita. Puheopista kirjoitettiin kirjoja ja sitä opetettiin kouluissa.⁵²

Pyrin työssäni selvittämään, liioitteleeko Filon kuvaillessaan muiden pitoja. Intertekstuaalisen näkökulman avulla on mahdollista havaita se, että kirjoittaja ei anna oikeaa

---

⁵¹ Kts. esim. Coffee 2012, 404–405.

⁵² Nikki *s.a.*

kuvaa lähteestä, johon hän viittaa. Se ei kuitenkaan vielä todista, että Filon liioittelee ja siksi työni sisältää myös retorisen analyysin. Kun intertekstuaalissa analyysissäni keskityn erityisesti lukijan kannalta relevantteihin intertekstuaalisiin yhteyksiin, retorisisessa analyysissä keskityn enemmän kirjoittajan intentioniin. Mikäli voin osoittaa, että Filonin teksti sisältää retoriikkaa, joka on tuolle ajalle tyypillistä ja josta tiedetään, että liioittelu on osa sitä, voidaan sanoa, että Filon liioittelee. Siksi käytän työssäni retorista lähestymistapaa.

De Vita Contemplativa ei ole puhe, vaan kirjallinen teos, mutta on kuitenkin mielekästä tehdä siitä retorisia huomioita, koska myös kirjoitettu teksti voi olla retorista. Esimerkiksi Raamatun tekstit on kirjoitettu vuorovaikutustilanteessa, jossa päämääränä on ollut vaikuttaa yleisöön.⁵³ Tämä on erityisen selvää esimerkiksi joissakin Uuden testamentin kirjeissä, jotka on kirjoitettu tietylle yleisölle tiettyyn tilanteeseen. *De Vita Contemplativan* yleisö on epäselvä, mutta sitä lukiessa tulee vahva vaikutelma siitä, että teksti pyrkii vaikuttamaan joidenkin ajatteluun. Se ei ole vain luettelo faktoista, vaan vaikuttaa sisältävän runsaasti liioittelevaa ja suorastaan lennokasta retoriikkaa. Siksi sen tutkiminen retorisisesta näkökulmasta on kiinnostavaa.

Myös George A. Kennedy kirjoittaa, että vaikka retoriikan opetus keskittyi etenkin julkiseen puhumiseen, sillä oli merkittävä vaikutus myös kirjallisuuteen. Ensinnäkin kaikki kirjallisuus on siinä mielessä retorista, että se pyrkii vaikuttamaan lukijaansa jollakin tavalla. Lisäksi, etenkin hellenistisen ajan kreikankielinen ja latinankielinen kirjallisuus on täynnä klassisen retoriikan ihanteiden mukaista kielenkäyttöä.⁵⁴ Siksi on perusteltua verrata myös Filonin teoksia näihin ihanteisiin. Erityisesti teoksessa on voitu käyttää klassisen retoriikan retorisia tyyli- ja argumentaatiokeinoja. Sen sijaan en odota löytäväni tekstistä antiikin puheiden rakennetta, koska pidän todennäköisenä, että puhe ja kirjallinen teksti ovat tältä osin eronneet toisistaan.

Retorinen kritiikki ei tarkoita vain tiettyä menetelmää, vaan kaikkea retoriikan tutkimusta. Antiikinaikaisten tekstien tutkimisessa huomio voi toisaalta kiinnittyä siihen, miten teksti heijastaa oman aikansa retorisia ihanteita. Toisaalta tutkimuksessa voidaan hyödyntää modernin viestinnän tutkimuksen metodeita, esimerkiksi argumentaatioanalyysiä, jota en kuitenkaan ole hyödyntänyt omassa työssäni.⁵⁵ Omassa tutkimuksessani keskityn etenkin siihen, miten Filonin retoriset keinot suhtautuvat antiikin retoriikkaan.

---

⁵³ Nikki *s.a.*

⁵⁴ Kennedy 2011, 4.

⁵⁵ Nikki *s.a.*

Analyysini mukailee George Kennedyn kehittämää menetelmää. Menetelmä on itse asiassa tarkoitettu Uuden testamentin retoriikan tutkimiseen, mutta sovelletaan sitä Filonin tutkimiseen omassa työssäni. Menetelmä alkaa tutkittavan retorisen yksikön rajaamisesta. Seuraavaksi selvitetään retorinen tilanne, jonka teksti edellyttää. Tämä on Filonin kohdalla haastavaa, koska tekstin yleisö ei ole selvä. Käsittelen kuitenkin aihetta siinä määrin kuin se on mahdollista. Tämän jälkeen hahmotellaan tekstin rakenne ja tarkastellaan tekstissä käytettyjä tyylikeinoja. Lopuksi arvioidaan, miten tekstikokonaisuus toimii.⁵⁶

2.3. Kirkkoraamattujen käännösperiaatteet

Lähestyn käännösperiaatteita käsittelemällä ensin nykyisen ja vanhan Kirkkoraamatun käännösperiaatteita, jotka eroavat olennaisesti toisistaan. Työni aiheena ei ole Raamatun kääntäminen, mutta antiikin tekstien käännösteorioiden kehittymien liittyy hyvin paljon Raamatun kääntämiseen ja siksi lähestymistapani on perusteltu.

Vanhassa kirkkoraamatussa eli vuoden 1933/38 käännöksessä periaatteena oli se, että pyrittiin seuraamaan alkutekstiä sanasta sanaan. Sen sijaan vuoden 1992 käännöksessä lähtökohtana eivät olleet yksittäiset sanat vaan tekstin kokonaismerkitys. Käännöksessä pyrittiin dynaamiseen vastaavuuteen. Dynaamisessa käännöksessä tarkoitus on, että lukija ymmärtää tekstin mahdollisimman samalla tavalla kuin alkuperäinen lukija.⁵⁷

Dynaaminen käännösperiaate perustuu teoriaan, jonka on kehittänyt Eugene A. Nida. Hänen mukaansa kääntäminen keskittyi aiemmin hyvin paljon tekstin muodollisten asioiden säilyttämiseen. Tällaisissa käännöksissä tärkeää oli säilyttää alkuperäisen tekstin rakenne, kuten runomitta, sanaleikit ja kieliopilliset rakenteet. Sen sijaan myöhemmin huomio kiinnittyi enemmän tekstin lukijan reaktioon. Ajatus oli, että käännöksen lukijassa pitäisi herätä sama reaktio kuin alkuperäisen tekstin lukijoissa. Jotta tämä olisi mahdollista, tekstin muotoa täytyy muuttaa, koska kielet toimivat eri tavoilla.⁵⁸ Sekä tekstin sisällölle, että tyyllille on tarkoitus löytää dynaaminen vastine toisesta kielestä. Lopputuloksena on sujuva ja ymmärrettävä käännös.⁵⁹

2.4. Käännösperiaate tässä työssä

Kääntäminen on niin monimutkainen prosessi, että sen kaikkia vaiheita on mahdotonta huomioida käännösperiaatteissa. Siksi samoilla periaatteilla on mahdollista päätyä

---

⁵⁶ Kennedy 1984, 33–38.

⁵⁷ Marjanen 2014, 93–97.

⁵⁸ Nida&Taber 1982, 1–6.

⁵⁹ Nida&Taber 1982, 12–13.

monenlaisiin käännöksiin. Olennaista on se, että periaatteissa kiinnitetään huomioita relevantteihin asioihin.

Käännösprosessin monimutkaisuutta voi auttaa ymmärtämään konekääntämiseen liittyvät teoriat. On erittäin vaikeaa tehdä sääntöihin perustuvaa konekääntäjää (rule-based machine translation), joka antaisi hyviä tuloksia, koska säännöt olisivat niin monimutkaisia. Siksi konekääntämisessä käytetään esimerkiksi tilastollisia menetelmiä, joissa tietokone opiskelee kaksikielisen paralleelikorpuksen, jossa jokaista lähtötekstin lausetta vastaa ihmisen tekemä käännös. Tällöin kone oppii huomioimaan sanojen esiintymisyhteydet. Tämä tuottaa parempia tuloksia kuin sääntöihin perustuva kääntäminen.

Koska kääntämisen periaatteiden tarkka kuvailu on mahdotonta, en pysty kovin kattavasti myöskään määrittelemään käännösperiaatteitani, mutta voin määritellä muutamia tärkeitä periaatteita. Periaatteiden muotoilun aloitan kohdeyleisöstä. Kohderyhmänäni on akateeminen yleisö, jonka voin olettaa tuntevan tekstin kontekstia. Siksi ei ole tarpeellista keksiä kreikankielisille ilmaisuille dynaamisia vastineita. Mikäli käännökseni on hyvin vaikeasti ymmärrettävä, voin myös selittää kommentteissani vaikeasti ymmärrettävien käsitteiden tai sanontojen merkityksiä. Näiden syiden takia käännösperiaatteeni on melko sanatarkka.

Käännökseni ei voi olla kuitenkaan täysin sanatarkka, koska esimerkiksi Filonin kielen syntaktinen rakenne on niin kaukana suomen rakenteista. Tämän rakenteen säilyttäminen tekisi käännöksestä erittäin vaikeaselkoisen ja useissa kohdissa kieliopin vastaisen. Käännöksessäni pyrin siis sanatarkkuuden lisäksi siihen, että käännös olisi kuitenkin mahdollisimman luontevaa suomea. Lisäksi, jos alkutekstin ajatus jostakin syystä välittyy väärin sanatarkassa käännöksessä, jouston sanatarkkuudesta.

Filonin lauserakenteissa yksi haaste on se, että virkkeet ovat pidempiä kuin mitä suomenkielessä on tapana. Myös Runia on kiinnittänyt vastaavaan asiaan huomiota kääntäessään Filonia englanniksi, jossa virkkeet ovat tyypillisesti lyhyempiä kuin Filonilla.⁶⁰ Omassa käännöksessäni olen päätenyt siihen, että hyvin pitkät virkkeet jaan kahteen tai useampaan virkkeeseen. Toinen haaste on suomesta poikkeavat rakenteet, kuten tietyt partisiippirakenteet. Näissä tilanteissa muutan rakennetta luontevammaksi.

Mikäli jokin sana esiintyy monta kertaa tekstissä samassa merkityksessä, pyrin kääntämään sen mahdollisimman usein samalla sanalla, jotta käännös kertoisi jotakin alkutekstin sanavalinnoista. Vastaavasti pyrin kääntämään saman sanueen sanat vastaavalla

---

⁶⁰ Runia 2001, 44.

suomen kielen sanueen sanoilla, mikäli sanojen konteksti on sama. Jos sanueen sanoja käytetään täysin eri konteksteissa, silloin on mielestäni parempi kääntää ne tilanteeseen parhaiten soveltuvilla sanoilla. Myös Runia on kiinnittänyt huomiota siihen, että sanoja käytetään eri merkityksissä ja siksi aina ei ole mahdollista kääntää niitä samalla sanalla.⁶¹

Käytännössä käänösprosessini etenee siten, että selvitän alkukielen sanojen perusmerkitykset, jos en tunne niitä ennestään ja jäsennän lauseet. Samalla yritän selvittää, mitä kyseisessä kontekstissa sanat tarkoittavat. Tämän jälkeen ymmärrän alkutekstin ja voin aloittaa kääntämisen.

---

⁶¹ Runia 2001, 44.

3 Teksti ja käännös

Tämän luvun tarkoitus on esitellä teksti, joka on keskeinen tutkimuskysymyksen kannalta eli *De Vita Contemplativan* kohdat 40-90. Katkelma kuvailee kreikkalais-roomalaisten pitojen ongelmia ja vertaa niihin terapeuttien esimerkillisiä pitoja. Ennen käännöstä esittelen alaluvussa 3.1. teoksen alkupuolen sisällön referoimalla sitä. Osio antaa taustaa käännettävälle kohdalle, joka liittyy tutkimuskysymykseeni eli siihen, liioitteleeko Filon, kun hän kuvailee vastustajiensa pitoja. Suluissa näkyvät numeroina ne kohdat, joista edeltävät asiat ovat peräisin.

Alaluvussa 3.2. esittelen käännökseni pohjatekstin eli Loeb Classical Libraryn julkaisema kreikankielisen tekstin kohdista 40-90. Olen poistanut tekstistä alaviitteet, mutta jättänyt kulmasulkeissa olevat tekstivariantit sekä merkinnällä ”***” merkityt aukkopaidat näkyviin.

Käännökseni löytyy alaluvusta 3.3. Mikäli jotakin käännösratkaisuni on ollut tarpeen perustella tai selittää enemmän, siitä on tekstiä käännöstä seuraavassa alaluvussa 3.4. Käännöksessä on hakasulkeissa sanoja, jotka olen lisännyt suomen kielen sujuvuuden takia, mutta joille ei ole vastinetta alkukielessä. Syynä voi olla esimerkiksi kreikan syntaksi, joka toimii eri tavalla ja jättää pois sanoja, joita suomen kielessä lisättäisiin. Hakasulkeissa ei ole esimerkiksi tekstikriittisiä variantteja. Kohdan 83-88 olen kääntänyt myös kandidaatintutkielmassani⁶², mutta tässä tutkielmassa käänsin sen uudestaan.

3.1. Kohtien 1-39 referaatti

Aluksi Filon sanoo kertoneensa aiemmin esseelaisista, jotka elävät toimeliasta elämää, mutta aikoo nyt kertoa sellaisista, jotka ovat keskittyneet mietiskelyyn. Hän väittää kertovansa heistä totuuden, jota hän ei ole muuttanut yhtään kuten jotkut kirjailijat tekevät. (1) Näitä hän kutsuu terapeuteiksi, koska he Filonin mukaan parantavat paremmin kuin kaupunkien lääkärit. He nimittäin parantavat myös sielun eivätkä vain ruumista. Toisaalta, heitä voi kutsua terapeuteiksi myös siksi, että he palvelevat Jumalaa paremmin kuin muut. (2)

Seuraavaksi Filon pohtii, keihin terapeutteja voisi verrata. Ensinnäkin, hän pohtii, mitä ajatella niistä, jotka kunnioittavat maata, vettä, ilmaa ja tulta. Näille on myös keksitty nimet: Hefaistos, Hera, Poseidon ja Demeter. (4) Nimet ovat Filonin mukaan sofistien keksimiä, mutta elementit ovat itsessään elottomia eivätkä saa muotoa ilman ”käsityöläistä”. Seuraavaksi hän käsittelee niitä, jotka palvovat taivaankappaleita. Nämä eivät ole olemassa itsestään vaan ainoastaan ”muovaajan” työn takia. (5) Puolijumalien kunnioittajista hän

---

⁶² Purhonen 2016, 11–13.

sanoo, että tämä on suorastaan vitsi, koska miten sama henkilö voisi olla sekä kuolematon että kuolevainen. (6) Sitten hän siirtyy patsaiden ja kuvien palvojiin ja kirjoittaa, että hetkeä aiemmin kuvat ja patsaat olivat muodottomia ja toisista paloista vähäarvoisia esineitä, kuten jalkojenpesuastioita. (7) Lopuksi Filon mainitsee vielä egyptiläiset, jotka palvovat epärationaalisia eläimiä. Hän kirjoittaa, että eläimet voivat olla myrkyllisiä tai muuten vaarallisia ihmisille ja että sivistyneet palvovat kesyttämättömiä, rationaaliset epärationaalisia ja Jumalan kaltaiset sellaisia, joita ei voi verrata edes Thersiteen rumuuteen.⁶³ (8-9) Koska ihmiset ovat Filonin mielestä näin typeriä, hän toteaa, että antaa heidän näköaistinsa pysyä parantumattomana. Hän vielä täsmentää, että näköaisti tarkoittaa sielun näköaistista, ei ruumiin. (10)

Filonin mukaan terapeutit ovat oppineet näkemään oikein. Nämä eivät ole valinneet osaansa kenenkään neuvosta vaan ovat tulleet taivaallisen rakkauden kaappaamiksi. (11-12) Filon kirjoittaa, että koska he kaipaavat kuolematonta ja siunattua elämää, he jättävät omaisuutensa sukulaisilleen. On nimittäin hyvä, että näkökykyiset antavat omaisuutensa niille, jotka ovat vielä sokeita. (13) Filon myös väittää, että kreikkalaiset ylistävät filosofeja, kuten Anaksagorasta ja Demokritosta, jotka antoivat omaisuutensa pois lampaiden tallattaviksi. Filonin mukaan on toki hyvä olla haluamatta omaisuutta, mutta parempi on huolehtia omaisuudella sukulaisten ja ystävien tarpeista. (14) Filon sanoo, että hyökkääjät tekevät niin, että kaatavat vastustajan istutukset ja puut, joten heidän täytyy antautua. Kreikkalaiset, kuten Demokritos tekevät hänen mukaansa samoin, kun eivät huolehdi siitä, mikä on hyväksi muille. (15) Filon esittää, että on paljon jalomielisempää jakaa omaisuuttaan pois tuhlaamatta sitä. Hänen mukaansa omaisuudesta luopuminen on kuitenkin hyvä asia, koska siitä huolehtiminen vie aikaa, jota ei ole tuhlettavaksi. Hän viittaa myös Hippokrateen lausahdukseen: ”Aika on lyhyt, mutta tieto pitkä”. Filon mainitsee, että myös Homeros kirjoittaa Iliassa, että kaikkein oikeudenmukaisimpia ihmisiä ovat maidonjuojat, joilla ei ole toimeentuloa. (16-17)

Filon kirjoittaa, että kun terapeutit ovat luopuneet omaisuudestaan, he jättävät perheensä, ystävänsä ja kotikaupunkinsa. He eivät muuta toiseen kaupunkiin, kuten orjat, jotka yrittävät tulla ostetuiksi nykyisiltä omistajiltaan. Jokainen kaupunki on nimittäin täynnä ääntä ja häiriötekijöitä. Filon kertoo, että he asuvat sen sijaan kaupungin muurien ulkopuolella viljellen maata. (18-20) Tämän kaltaisia ihmisiä hän kertoo olevan kaikkialla maailmassa, mutta nyt käsiteltävänä on tietty ryhmä, joka elää Aleksandrian ympäristössä. (21) He asuvat

---

⁶³ Ilias 2.221; Homeros kirjoittaa Iliassa Thersiteestä, joka on vääräsäärinen, rampa ja jolla on lysähtäneet hartiat.

lähellä Mareotis -järveä paikassa, jossa on sekä turvallista, että miellyttävä ilma. Ympäröivät maatilat ja kylät varmistavat turvallisuuden. Ilman lauhkeus johtuu siitä, kun järveltä ja mereltä tulevat tuulet yhdistyvät. (22-23)

Filon kertoo, että heidän asuntonsa ovat hyvin yksinkertaisia ja ne eivät ole liian lähellä eivätkä liian kaukana toisistaan. (24) Jokaisessa talossa on pyhäkkö ja kammio (μοναστήριος), jossa he yksityisesti toteuttavat pyhän elämän mysteerejä. Sisään ei tuoda ruokaa tai juomaa, vaan lakeja, ennustuksia ja lauluja sekä muuta, minkä kautta hurskautta voi harjoittaa. (25) Filon kertoo, että he muistavat aina Jumalaa, niin että näkevät uniakin vain jumalallisesta kauneudesta. Monet jopa huutavat unissaan opinkohtia. (26) He rukoilevat aamuin ja illoin ja rukoilevat kaunista päivää, joka on täynnä taivaallista valoa. (27) Heidän koko päivänsä menee Filonin mukaan filosofoidessa pyhien kirjoitusten äärellä. He lukevat tekstejä allegorisesti. (28) Heillä on myös kirjoituksia, joita ovat kirjoittaneet heidän ajattelutapansa perustajat. He eivät vain mietiskele, vaan myös kirjoittavat lauluja Jumalalle. (29) Terapeuttien viikosta Filon kirjoittaa, että he filosofoivat kuusi päivää yksityisesti. Seitsemäntenä päivänä he kokoontuvat yhteen ja istuutuvat iän mukaisessa järjestyksessä. (30) Kun he ovat tulleet sisään, yksi vanhimmista pitää puheen. Hän puhuu rauhallisesti ja perustellen eikä vain esitelläkseen retorisia taitoja kuten sofistit. Huone on jaettu miesten ja naisten puoliin ja naiset ovat yhtä lailla osallisia. Puolien välissä on seinä suojaamassa. (31-33)

Filon kertoo, että terapeutit perustavat hyveellisyytensä itsekkyyteen. Ruokaa syödään vasta auringon laskun jälkeen, koska filosofointi sopii valoon ja ruumiin tarpeet pimeyteen. (34) Filon kuvailee joitakin, joilla on suurempi intohimo ymmärrykseen ja jotka muistavat syödä vasta kolmen päivän jälkeen. Jotkut ovat syömättä jopa kuusi päivää. He elävät Filonin kuvauksen mukaisesta kuten heinäsiirkat, ilmasta ja laulu poistaa heidän ruokahalunsa. (35) Seitsemäntenä päivänä he huolehtivat myös ruumiistaan, kun ovat ensin huolehtineet sielustaan. He eivät syö mitään kallista vaan pelkästään leipää ja suolaa sekä iisoppia mausteena. (36-37)

Filon kuvailee heidän vaatteidensa olevan yksinkertaisia ja kuluneita. (38) Terapeutit myös harjoittavat epäitsekkyyttä, koska tietävät Filonin mukaan, että itsekkyyden on valheellisuuden juuri ja epäitsekkyyden totuuden juuri. Valheellisuudesta seuraa monenlaista pahaa, kun taas totuudesta sekä inhimillistä että jumalallista hyvää. (39)

3.2. Kreikankielinen teksti kohdistaa 40-90

40 V. Βούλομαι δὲ καὶ τὰς κοινὰς συνόδους αὐτῶν καὶ ἰλαρωτέρας ἐν συμποσίοις διαγωγὰς εἰπεῖν, ἀντιτάξας τὰ τῶν ἄλλων συμπόσια. οἱ μὲν γὰρ ὅταν ἄκρατον ἐμφορήσωνται, καθάπερ οὐκ οἶνον πίνοντες ἀλλὰ παρακινηματικόν τι καὶ μανιῶδες καὶ εἴ τι χαλεπώτερον ἐπ' ἐκστάσει λογισμοῦ φυσικόν, κρίζουσι καὶ λυττῶσι τρόπον κυνῶν ἀτιθάσων καὶ ἐπανιστάμενοι δάκνουσιν ἀλλήλους καὶ ἀποτρώγουσι ῥίνας, ὄτα, δακτύλους, ἕτερα ἄττα μέρη τοῦ σώματος, ὡς τὸν ἐπὶ Κύκλωπος καὶ τῶν Ὀδυσσέως ἐταίρων μῦθον ἀποδεδειχέναι τούτους ἀληθῆ, “ψωμούς,” ἧ φησιν ὁ ποιητής, ἐπεσθίοντας ἀνθρώπων, καὶ ὠμότερον ἢ ἐκεῖνος. 41 ὁ μὲν γὰρ ἐχθροὺς ὑποτοπήσας ἡμύνετο, οἱ δὲ συνήθεις καὶ φίλους, ἔστι δὲ ὅτε καὶ συγγενεῖς, ἐφ' ἄλῶν καὶ τραπέζης, ἄσπονδα ἐν σπονδαῖς ἐργασάμενοι τῶν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὅμοια καὶ παρακόπτοντες ὥσπερ νόμισμα δόκιμον ἄσκησιν, οἱ ἀντὶ ἀθλητῶν ἄθλιοι· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἐπιφημιστέον. 42 ἂ γὰρ νήφοντες ἐν σταδίοις ἐκεῖνοι θεαταῖς χρώμενοι τοῖς Πανέλλησι μεθ' ἡμέραν ἕνεκα νίκης καὶ στεφάνων [Ὀλυμπιονίκαι] σὺν τέχνῃ δρῶσιν, οὗτοι κιβδηλεύοντες ἐπὶ συμποσίων νύκτωρ ἐν σκότῳ μεθύοντες, ἐμπαροινούντες, ἀνεπισημόνως καὶ κακοτέχνως ἐπ' ἀτιμία καὶ ὕβρει καὶ αἰκία χαλεπῆ τῶν ὑπομενόντων ἐνεργοῦσιν. 43 εἰ δὲ μηδεὶς οἷα βραβευτῆς παρελθὼν μέσος διαλύσειε, μετὰ πλείονος ἐξουσίας καταπαλαίουσι, φονδῶντες ἐν ταῦτῳ καὶ θανατῶντες· πάσχουσι γὰρ οὐκ ἐλάττονα ὧν διατιθέασιν, ὅπερ οὐκ ἴσασι, παραπαίοντες οἱ τὸν οἶνον οὐχ, ὡς ὁ κωμικός φησιν, ἐπὶ κακῷ τῶν πλησίον αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ἰδίῳ πίνειν ὑπομένοντες. 44 τοιγαροῦν οἱ πρὸ μικροῦ παρελθόντες εἰς τὰ συμπόσια σῶοι καὶ φίλοι μικρὸν ὕστερον ἐξίασιν ἐχθροὶ καὶ τὰ σώματα ἠκρωτηριασμένοι· καὶ οἱ μὲν συνηγῶρων καὶ δικαστῶν, οἱ δὲ καταπλαστῶν καὶ ἰατρῶν καὶ τῆς ὑπὸ τούτων δέονται βοηθείας. 45 ἕτεροι δὲ τῶν μετριωτέρων δοκούντων εἶναι συμποτῶν ὥσπερ μανδραγόραν τὸν ἄκρατον πίνοντες ὑπερβεβλύκασι καὶ τὸν εὐώνυμον ἀγκῶνα προβαλόντες καὶ τὸν αὐχένα ἐγκάρσιον ἐπιστρέψαντες, ἐνερευγόμενοι ταῖς κύλιξιν, ὕπνω βαθεῖ πιέζονται, μηδὲν μήτε ἰδόντες μήτε ἀκούσαντες, ὡς μίαν μόνην ἔχοντες αἴσθησιν, τὴν ἀνδραποδωδεστάτην γεῦσιν. 46 οἷδα δὲ τινας, [οἷ] ἐπειδὰν ἀκροθώρακες γένωνται, πρὶν τελέως βαπτισθῆναι, τὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν πότον ἐξ ἐπιδόσεως καὶ συμβολῶν προευτρεπιζομένους, μέρος ὑπολαμβάνοντας τῆς ἐν χερσὶν εὐφροσύνης εἶναι τὴν περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον μέθης ἐλπίδα. 47 τοῦτον τὸν τρόπον διαζῶντες ἄοικοι καὶ ἀνέστιοι διατελοῦσιν, ἐχθροὶ μὲν γονέων καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων, ἐχθροὶ δὲ καὶ τῆς πατρίδος, πολέμοιοι δὲ καὶ ἑαυτῶν· ὑγρὸς γὰρ καὶ ἄσωτος βίος ἅπασιν ἐπίβουλος. 48 Ἴσως δ' ἂν τις ἀποδέξαιτο τὴν ἐπιπολάζουσαν νυνὶ τῶν συμποσίων πανταχοῦ διάθεσιν κατὰ πόθον τῆς Ἰταλικῆς πολυτελείας καὶ τρυφῆς, ἣν ἐζήλωσαν Ἑλληνές τε καὶ βάρβαροι πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον ἢ πρὸς εὐωχίαν ποιούμενοι τὰς παρασκευάς. 49 τρίκλινα τε καὶ πολύκλινα¹ χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα καὶ τιμαλφεστέρας ὕλης,

ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα· στρωμαὶ ἀλουργεῖς ἐνυφασμένοι χρυσοῦ καὶ ἀνθοβαφεῖς
 ἕτεροι παντοίων χρωμάτων πρὸς τὸ τῆς ὄψεως ἐπαγωγόν· ἐκπωμάτων πλῆθος ἐκτεταγμένων
 καθ' ἕκαστον εἶδος, ῥυτὰ γὰρ καὶ φιάλαι καὶ κύλικες καὶ ἕτερα πολυειδῆ τεχνικώτατα
 θηρίκλεια καὶ τορείαις ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν ἠκριβωμένα. 50 διακονικὰ ἀνδράποδα
 εὐμορφώτατα καὶ περικαλλέστατα, ὡς ἀφιγμένα οὐχ ὑπηρεσίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ τοῦ φανέντα
 τὴν τῶν θεωμένων ὄψιν ἠδῦναι· τούτων οἱ μὲν παῖδες ἔτι ὄντες οἰνοχοοῦσιν, ὑδροφοροῦσι δὲ
 βούπαιδες λελουμένοι καὶ λελειασμένοι, <οἷ> τὰ τε πρόσωπα ἐντρίβονται καὶ ὑπογράφονται
 καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας εὖ πως διαπλέκονται σφηκούμενοι· 51 βαθυχαῖται γὰρ εἰσιν ἢ μὴ
 κειρόμενοι τὸ παράπαν ἢ τὰς προμετωπιδίους αὐτὸ μόνον ἐξ ἄκρων εἰς ἐπανάσσωσιν καὶ
 γραμμῆς κυκλοτεροῦς ἠκριβωμένον σχῆμα· χιτῶνάς τε ἀραχνοῦφεις καὶ ἐκλεύκους
 ἐπαναζωσάμενοι, τὰ μὲν ἐμπρόσθια κατωτέρω τῶν ὑπὸ γόνυ τὰ δὲ κατόπιν μικρὸν ὑπὸ τοῖς
 γονατίοις, ἐκάτερον δὲ μέρος οὐλοτέραις ταῖς σειραίαις ἐπιδιπλώσεσι κατὰ τὴν τῶν
 χιτωνίσκων συμβολὴν συστέλλοντες ἐκ πλαγίων κόλπους ἀπαιωροῦσιν, εὐρύνοντες τὰ κοῖλα
 τῶν πλευρῶν. 52 ἐφεδρεύουσι δ' ἄλλοι, μεράκια πρωτογένεια, τοὺς ἰούλους ἄρτι ἀνθοῦντες,
 ἀθύρματα πρὸ μικροῦ παιδεραστῶν γεγονότες, ἠσκημένοι σφόδρα περιέργως πρὸς τὰς
 βαρυτέρας ὑπηρεσίας, ἐπίδειξις ἐστιατόρων εὐπορίας, ὡς ἴσασιν οἱ χρώμενοι, ὡς δὲ ἔχει τὸ
 ἀληθές, ἀπειροκαλίας. 53 πρὸς δὲ τούτοις αἱ πεμμάτων καὶ ὄψων καὶ ἠδυσμάτων ποικιλίαι,
 περὶ ἃ σιτοπόνοι καὶ ὀψαρτυταὶ πονοῦνται, φροντίζοντες οὐ γεῦσιν, ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν,
 ἠδῦναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄψιν τῆ καθαριότητι. * * * τοὺς ἀχένας ἐν κύκλῳ περιάγοντες τοῖς
 ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς μυκτῆρσι περιλιχνεύουσι, τοῖς μὲν τὰς εὐσαρκίας καὶ τὸ πλῆθος, τοῖς δὲ
 τὴν ἀναδιδομένην κνῖσαν. εἶτα ὅταν ἀμφοτέρων, ὄψεων τε καὶ ὀσμῶν, γένωνται διακορεῖς,
 ἐσθίειν κελεύουσιν, ἐπαινέσαντες οὐκ ὀλίγα τὴν παρασκευὴν καὶ τὸν ἐστίατορα τῆς
 πολυτελείας. 54 ἐπὶ τὰ γοῦν καὶ πλείους εἰσκομίζονται τράπεζαι, πλήρεις ἀπάντων ὅσα γῆ τε
 καὶ θάλαττα καὶ ποταμοὶ καὶ ἀῆρ φέρουσιν ἔκλογα πάντα καὶ εὐσαρκα, χερσαίων, ἐνύδρων,
 ἀεροπόρων, ὧν ἐκάστη διαλλάσσει καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς παραρτύσεσιν. ὑπὲρ δὲ τοῦ
 μηδὲν εἶδος ἀπολειφθῆναι τῶν ἐν τῇ φύσει, τελευταῖαι τῶν ἀκροδρύων εἰσκομίζονται
 γέμουσαι, δίχα τῶν εἰς τοὺς κόμους καὶ τὰς λεγομένας ἐπιδειπνίδας. 55 εἶτα αἱ μὲν
 ἐκκομίζονται κεναὶ διὰ τὴν τῶν παρόντων ἀπληστίαν, οἱ τρόπον αἰθυιῶν ἐμφορούμενοι
 κατοψοφαγοῦσιν οὕτως, ὡς καὶ τῶν ὀστέων ἐπεντραγεῖν, τὰς δὲ λωβήσαντες καὶ
 σπαράξαντες ἡμιβρώτους ἐῶσιν. ὅταν δὲ τελέως ἀπαγορευώσιν, τὰς μὲν γαστέρας ἄχρι
 φαρύγγων πεπληρωμένοι, κενοὶ δὲ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, ἀπειρηκότες πρὸς τὰς ἐδωδάς, * * * 56
 ἀλλὰ τι ταῦτα προσῆκε μηκύνειν, ἃ παρὰ πολλοῖς ἤδη τῶν μετριωτέρων καταγινώσκειται
 προσαναρρηγνύντα τὰς ἐπιθυμίας, ὧν ἢ μείωσις ὠφέλιμον; εὔξαιτο γὰρ ἂν τις τὰ

ἀπευκταιότατα, | πείνάν τε καὶ δίψαν, <μᾶλλον> ἢ τὴν ἐν ταῖς τοιαύταις εὐωχίαις ἄφθονον σιτίων καὶ ποτῶν περιουσίαν.

57 VII. Τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι συμποσίων τὰ περιβόητα καὶ σημειωδέστατα δύο ταῦτά ἐστιν, οἷς καὶ Σωκράτης παρετύγγανε· τὸ μὲν ἐν Καλλίου, ἠνίκα στεφανωθέντος Αὐτολύκου τὰ ἐπινίκια εἰστία, τὸ δὲ ἐν Ἀγάθωνος, ἃ καὶ μνήμης ἠξίωσαν ἄνδρες τὰ τε ἦθη καὶ τοὺς λόγους φιλόσοφοι, Ξενοφῶν τε καὶ Πλάτων· ἀνεγράψαντο γὰρ ὡς ἀξιομνημόνευτα, οἷς ὑπετόπασαν χρήσεσθαι παραδείγμασι τοὺς ἔπειτα τῆς ἐν συμποσίοις ἐμμελοῦς διαγωγῆς. 58 ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα συγκρινόμενα τοῖς τῶν ἡμετέρων, οἱ τὸν θεωρητικὸν ἠσπάσαντο βίον, γέλως ἀναφανεῖται. ἡδονὰς μὲν οὖν ἔχει ἐκάτερον, ἀνθρωπικώτερον δὲ ἐστὶ τὸ Ξενοφῶντος· αὐλητρίδες τε καὶ ὀρχησταὶ καὶ θαυματοποιοὶ καὶ ποιηταὶ γελοίων ἐπὶ τῷ σκῶψαι καὶ χαριεντίσασθαι μέγα φρονοῦντές εἰσὶ τινες καὶ ἄλλα τῶν ἐν ταῖς ἰλαρωτέραις ἀνέσεσι. 59 τὸ δὲ Πλατωνικὸν ὄλον σχεδὸν ἐστὶ περὶ ἔρωτος, οὐκ ἀνδρῶν γυναιξὶν ἐπιμανέντων ἢ γυναικῶν ἀνδράσιν αὐτὸ μόνον—ὑποτελοῦσι γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι αὗται νόμοις φύσεως—, ἀλλὰ ἀνδρῶν ἄρρεσιν ἠλικία μόνον διαφέρουσι· καὶ γὰρ εἴ τι περὶ ἔρωτος καὶ Ἀφροδίτης οὐρανίου κεκομψεῦσθαι δοκεῖ, χάριν ἀστεϊσμοῦ παρείληπται. 60 τὸ γὰρ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος ὁ κοινὸς καὶ πάνδημος ἔρος διείληφεν, ἀνδρείαν μὲν, τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν κατὰ πόλεμον καὶ κατ' εἰρήνην, ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἐναπεργαζόμενος καὶ ἀνδρογύνους κατασκευάζων, οὓς ἐχρῆν πᾶσι τοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐπιτηδεύμασι συγκροτεῖσθαι. 61 λυμηνάμενος δὲ τὴν παιδικὴν ἠλικίαν καὶ εἰς ἐρωμένης τάξιν καὶ διάθεσιν ἀγαγὼν ἐξημίωσε καὶ τοὺς ἐραστὰς περὶ τὰ ἀναγκαιότατα, σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ οὐσίαν· ἀνάγκη γὰρ τοῦ παιδευαστοῦ τὸν μὲν νοῦν τετάσθαι πρὸς τὰ παιδικά, πρὸς ταῦτα μόνον ὀξυδορκοῦντα, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα πάντα ἴδια τε καὶ κοινὰ τυφλούμενον, <τὸ δὲ σῶμα> ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μάλιστα εἰ ἀποτυγχάνοιτο, συντήκεσθαι, τὴν δὲ οὐσίαν ἐλαττοῦσθαι διχόθεν, ἕκ τε ἀμελείας καὶ τῶν εἰς τὸν ἐρώμενον ἀναλωμάτων. 62 παραφύεται δὲ καὶ μεῖζον ἄλλο πάνδημον κακόν· ἐρημίαν γὰρ πόλεων καὶ σπάνιν τοῦ ἀρίστου γένους ἀνθρώπων καὶ στείρωσιν καὶ ἀγονίαν τεχνάζονται, οἱ μιμοῦνται τοὺς ἀνεπιστήμονας τῆς γεωργίας, σπεύροντες ἀντὶ τῆς | βαθυγείου πεδιάδος ὑφάλμους ἀρούρας ἢ λιθώδη καὶ ἀπόκροτα χωρία, ἃ πρὸς τῷ μηδὲν πεφυκέναι βλαστάνειν καὶ τὰ καταβληθέντα φθείρει σπέρματα. 63 σιωπῶ τὰ τῶν μύθων πλάσματα καὶ τοὺς δισωμάτους, οἱ κατ' ἀρχὰς προσφύντες ἀλλήλοις ἐνωτικαῖς δυνάμεσιν αἴθις οἷα μέρη συνεληλυθότα διεξέχθησαν, τῆς ἀρμονίας ὑφ' ἧς συνείχοντο λυθείσης· εὐπαράγωγα γὰρ ταῦτα πάντα, δυνάμενα τῇ καινότητι τῆς ἐπινοίας τὰ ὅσα δελεάζειν· ὧν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος οἱ Μωυσέως γνώριμοι, μεμαθηκότες ἐκ πρώτης ἠλικίας ἐρᾶν ἀληθείας, καταφρονοῦσιν ἀνεξαπάτητοι διατελοῦντες.

64 VIII. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ διωνομασμένα συμπόσια τοιαύτης μεστὰ φλυαρίας ἐστίν, ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸν ἔλεγχον, εἴ τις μὴ πρὸς δόξας καὶ τὴν διαδοθεῖσαν περὶ αὐτῶν ὡς δὴ πάνυ κατωρθωμένων φήμην ἐθελήσειεν ἀφορᾶν, ἀντιτάξω <τὰ> τῶν ἀνατεθεικότων τὸν ἴδιον βίον καὶ ἑαυτοὺς ἐπιστήμη καὶ θεωρίᾳ τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων κατὰ τὰς τοῦ προφήτου Μωυσέως ἱερωτάτας ὑφηγήσεις. 65 οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον ἀθροίζονται δι' ἑπτὰ ἐβδομάδων, οὐ μόνον τὴν ἀπλὴν ἐβδομάδα ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τεθηπότες· ἀγνὴν γὰρ καὶ ἀειπάρθενον αὐτὴν ἴσασι. ἔστι δὲ προέορτος μεγίστης ἑορτῆς, ἣν πεντηκοντὰς ἔλαχεν, ἀγιώτατος καὶ φυσικώτατος ἀριθμῶν, ἐκ τῆς τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου δυνάμεως, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ τῆς τῶν ὄλων γενέσεως, ἄβυσσταθεῖς. ἐπειδὴ οὖν συνέλθωσι λευχειμονοῦντες φαιδροὶ μετὰ τῆς ἀνωτάτω σεμνότητος, ὑποσημαίνοντός τινος τῶν ἐφημερευτῶν—οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τοὺς ἐν ταῖς τοιαύταις ὑπηρεσίαις—, πρὸ τῆς κατακλίσεως στάντες ἐξῆς κατὰ στοῖχον ἐν κόσμῳ καὶ τὰς τε ὄψεις καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνατείναντες, τὰς μὲν ἐπειδὴ τὰ θέας ἄξια καθορᾶν ἐπαιδευθήσαν, τὰς δὲ ὅτι καθαρὰι λημμάτων εἰσὶν ὑπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως τῶν εἰς πορισμὸν μαινόμεναι, προσεύχονται τῷ θεῷ θυμῆρη γενέσθαι καὶ κατὰ νοῦν ἀπαντῆσαι τὴν εὐωχίαν. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς οἱ πρεσβύτεροι κατακλίνονται ταῖς εἰσκρίσεις ἀκολουθοῦντες· πρεσβυτέρους δὲ οὐ τοὺς πολυτελεῖς καὶ πολιοὺς νομίζουσιν ἀλλ' ἔτι κομιδῆ νέους παῖδας, ἐὰν ὁψὲ τῆς προαιρέσεως ἐρασθῶσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐνηβήσαντας καὶ ἐνακμάσαντας τῷ θεωρητικῷ μέρει φιλοσοφίας, ὃ δὴ κάλλιστον ὄσκει θεϊοτάτον ἐστὶ. συνεσιῶνται δὲ καὶ γυναῖκες, ὧν πλεῖσται γηραιαὶ παρθένοι, τὴν ἀγνεῖαν οὐκ ἀνάγκη, καθάπερ ἔναι τῶν παρ' Ἑλλησιν ἱερείων, διαφυλάξασαι μᾶλλον ἢ καθ' ἐκούσιον γνώμην, διὰ ζῆλον καὶ πόθον σοφίας, ἧ συμβιοῦν σπουδάσασαι τῶν περὶ σῶμα ἡδονῶν ἠλόγησαν, οὐ θνητῶν ἐκγόνων ἀλλ' ἀθανάτων ὀρεχθεῖσαι, ἃ μόνη τίκτειν ἀφ' ἑαυτῆς οἷα τέ ἐστὶν ἡ θεοφιλῆς ψυχὴ, σπείραντος εἰς αὐτὴν ἀκτῖνας νοητὰς τοῦ πατρός, αἷς δυνήσεται θεωρεῖν τὰ σοφίας δόγματα.

69 IX. διανεμένηται δὲ ἡ κατάκλισις χωρὶς μὲν ἀνδράσιν ἐπὶ δεξιὰ, χωρὶς δὲ γυναῖξιν ἐπ' εὐώνυμα. μή ποὺ τις ὑπολαμβάνει στρωμνάς, εἰ καὶ οὐ πολυτελεῖς, ἀλλ' οὖν μαλακωτέρας ἀνθρώποις εὐγενέσι καὶ ἀστείοις καὶ φιλοσοφίας ἀσκηταῖς εὐτρεπίσθαι; στιβάδες γὰρ εἰσὶν εἰκαιότερας ὕλης, ἐφ' ὧν εὐτελεῖ πάνυ χαμαίστρωτα παπύρου τῆς ἐγχωρίου, μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδωιντο· τὴν μὲν γὰρ Λακωνικὴν σκληραγωγίαν ὑπανιᾶσιν, ἀεὶ δὲ καὶ πανταχοῦ τὴν ἐλευθέριον εὐκολίαν ἐπιτηδεύουσιν, 70 διακονοῦνται δὲ οὐχ ὑπ' ἀνδραπόδων, ἡγούμενοι συνόλως τὴν θεραπόντων κτῆσιν εἶναι παρὰ φύσιν· ἢ μὲν γὰρ ἐλευθέρους ἅπαντας γεγέννηκεν, αἱ δὲ τινῶν ἀδικίαι καὶ πλεονεξίαι ζηλωσάντων τὴν ἀρχέκακον ἀνισότητά καταξυζάσαι τὸ ἐπὶ τοῖς ἀσθενεστέροις κράτος τοῖς δυνατωτέροις ἀνήψαν. 71 ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τούτῳ συμποσίῳ δοῦλος μὲν ὡς ἔφην οὐδεὶς,

ἐλεύθεροι δὲ ὑπηρετοῦσι, τὰς διακονικὰς χρείας ἐπιτελοῦντες οὐ πρὸς βίαν οὐδὲ προστάξεις ἀναμένοντες, ἀλλ' ἐθελουσίῳ γνώμῃ φθάνοντες μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας τὰς ἐπικελεύσεις. 72 οὐδὲ γὰρ οἱ τυχόντες ἐλεύθεροι τάττονται πρὸς ταῖς ὑπουργίαις ταύταις, ἀλλ' οἱ νέοι τῶν ἐν τῷ συστήματι μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀριστίνδην ἐπικριθέντες, ὃν χρῆ τὸν τρόπον ἀστείου καὶ εὐγενεῖς πρὸς ἄκραν ἀρετὴν ἐπειγομένους· οἱ καθάπερ υἱοὶ γνήσιοι φιλοτίμως ἄσμενοι πατράσι καὶ μητράσιν ὑπουργοῦσι, κοινούς αὐτῶν γονεῖς νομίζοντες οἰκειότερους τῶν ἀφ' αἵματος, εἴ γε καλοκάγαθίας οὐδὲν οἰκειότερόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν· ἄζωστοι δὲ καὶ καθειμένοι τοὺς χιτωνίσκους εἰσίσαι ὑπηρετήσοντες, | ἔνεκα τοῦ μηδὲν εἶδωλον ἐπιφέρεισθαι δουλοπρεποῦς σχήματος. 73 εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον—οἷδ' ὅτι γελάσονται τινες ἀκούσαντες, γελάσονται δὲ οἱ κλαυθμῶν καὶ θρήνων ἄξια δρῶντες—οἶνος ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ εἰσκομίζεται, ἀλλὰ διαυγέστατον ὕδωρ, ψυχρὸν μὲν τοῖς πολλοῖς, θερμὸν δὲ τῶν πρεσβυτάτων τοῖς ἀβροδιαίτοις· καὶ τράπεζα καθαρὰ τῶν ἐναίμων, ἐφ' ἧς ἄρτοι μὲν τροφή, προσόψημα δὲ ἄλες, οἷς ἔστιν ὅτε καὶ ὕσσωπος ἡδυσμα παραρτύεται διὰ τοὺς τρυφῶντας. 74 νηφάλια γὰρ ὡς τοῖς ἱερεῦσι θύειν καὶ τούτοις βιοῦν ὁ ὀρθὸς λόγος ὑψηγείται· οἶνος μὲν γὰρ ἀφροσύνης φάρμακον, ὅσα δὲ πολυτελεῖ τὸ θρεμμάτων ἀπληστότατον διερεθίζει, τὴν ἐπιθυμίαν.

75 X. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὸ κατακλιθῆναι μὲν τοὺς συμπότας ἐν αἷς ἐδήλωσα τάξεις, στήναι δὲ τοὺς διακόνους ἐν κόσμῳ πρὸς ὑπηρεσίαν ἐτοίμους, <ὁ πρόεδρος αὐτῶν, πολλῆς ἀπάντων ἡσυχίας γενομένης>—πότε δὲ οὐκ ἔστιν; εἴποι τις ἄν· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον, ὡς μηδὲ γρυῖσαι τινὰ τολμᾶν ἢ ἀναπνεῦσαι βιαίτερον—, ζητεῖ τι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἢ καὶ ὑπ' ἄλλου προταθὲν ἐπιλύεται, φροντίζων μὲν οὐδὲν ἐπιδείξεως—οὐ γὰρ τῆς ἐπὶ δεινότητι λόγων εὐκλείας ὀρέγεται—, θεάσασθαι δὲ τινὰ ποθῶν ἀκριβέστερον καὶ θεασάμενος μὴ φθονῆσαι τοῖς εἰ καὶ μὴ ὁμοίως ὀξυδορκοῦσι, τὸν 76 γοῦν τοῦ μαθεῖν ἴμερον παραπλήσιον ἔχουσι. καὶ ὁ μὲν σχολαιοτέρα χρῆται τῇ διδασκαλίᾳ, διαμέλλων καὶ βραδύνων ταῖς ἐπαναλήψεσιν, ἐγχαράττων ταῖς ψυχαῖς τὰ νοήματα—τῇ γὰρ ἐρμηνείᾳ τοῦ εὐτρόχως καὶ ἀπνευστὶ συνείροντος ὁ τῶν ἀκροωμένων νοῦς συνομαρτεῖν ἀδυνατῶν ὑστερίζει καὶ ἀπολείπεται τῆς καταλήψεως τῶν λεγομένων—· 77 οἱ δὲ ἀνωρθιακότες <τὰ ὄψα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατετακότες> εἰς αὐτὸν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σχέσεως ἐπιμένοντες ἀκροῶνται, τὸ μὲν συνιέναι καὶ κατειληφέναι νεύματι καὶ βλέμματι διασημαίνοντες, τὸν δὲ ἔπαινον τοῦ λέγοντος ἰλαρότητι καὶ τῇ σχέδην περιαγωγῇ τοῦ προσώπου, τὴν δὲ διαπόρησιν ἡρεμαιοτέρα κινήσει τῆς κεφαλῆς καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τῆς δεξιᾶς χειρός· οὐχ ἦττον δὲ τῶν κατακεκλιμένων οἱ παρεστῶτες νέοι προσέχουσι. 78αὶ δὲ ἐξηγήσεις τῶν ἱερῶν γραμμάτων γίνονται δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις· ἅπαντα γὰρ ἢ νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις εὐοικεῖν ζῶν καὶ σῶμα μὲν ἔχειν τὰς ῥητὰς διατάξεις,

ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον νοῦν, ἐν ᾧ ἤρξατο ἡ λογικὴ ψυχὴ διαφερόντως τὰ οἰκεῖα θεωρεῖν, ὥσπερ διὰ κατόπτρου τῶν ὀνομάτων ἐξάϊσια κάλλη νοημάτων | ἐμφαινόμενα κατιδοῦσα καὶ τὰ μὲν σύμβολα διαπτύξασα καὶ διακαλύψασα, γυμνὰ δὲ εἰς φῶς προαγαγοῦσα τὰ ἐνθύμια τοῖς δυναμένοις ἐκ μικρᾶς ὑπομνήσεως τὰ ἀφανῆ διὰ τῶν φανερῶν θεωρεῖν. 79 ἐπειδὴν οὖν ἰκανῶς ὁ πρόεδρος διειλέχθη δοκῆ καὶ κατὰ προαίρεσιν ἀπνητηκέναι τῷ μὲν ἢ διάλεξις εὐσκόπως ταῖς ἐπιβολαῖς, τοῖς δὲ ἢ ἀκρόασις, κρότος ἐξ ἀπάντων ὡς ἂν συνηδομένων εἰς τὸ ἔτι ἐσόμενον 80 γίνεται. καὶ ἔπειτα ὁ μὲν ἀναστὰς ὕμνον ἄδει πεποιημένον εἰς τὸν θεόν, ἢ καινὸν αὐτὸς πεποιηκὸς ἢ ἀρχαῖόν τινα τῶν πάλαι ποιητῶν—μέτρα γὰρ καὶ μέλη καταλελοιπάσι πολλὰ ἐπῶν, τριμέτρων, προσοδίων ὕμνων, παρασπονδίων, παραβωμίων, στασίμων χορικῶν στροφαῖς πολυστρόφοις εὖ διαμεμετρημένων—, μεθ' ὃν καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐν κόσμῳ προσήκοντι, πάντων κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἀκροωμένων, πλὴν ὅποτε τὰ ἀκροτελεύτια καὶ ἐφύμνια ἄδειν δέοι· τότε γὰρ ἐξηχοῦσι πάντες τε καὶ πᾶσαι. 81 ὅταν δὲ ἕκαστος διαπεράνηται τὸν ὕμνον, οἱ νέοι τὴν πρὸ μικροῦ λεχθεῖσαν τράπεζαν εἰσκομίζουσιν, ἐφ' ἧς τὸ παναγέστατον σιτίον, ἄρτος ἐξυμωμένος μετὰ προσοπήματος ἀλῶν, οἷς ὕσσωπος ἀναμείκται, δι' αἰδῶ τῆς ἀνακειμένης ἐν τῷ ἀγίῳ προνάῳ ἱερᾶς τραπέζης· ἐπὶ γὰρ ταύτης εἰσὶν ἄρτοι καὶ ἄλλες ἄνευ ἡδυσμάτων, ἄζυμοι μὲν οἱ ἄρτοι, ἀμιγεῖς δὲ οἱ ἄλλες. 82 προσῆκον γὰρ ἦν τὰ μὲν ἀπλούστατα καὶ εἰλικρινέστατα τῇ κρατίστῃ τῶν ἱερέων ἀπονεμηθῆναι μερίδι λειτουργίας ἄθλον, τοὺς δὲ ἄλλους τὰ μὲν ὅμοια ζηλοῦν, ἀπέχεσθαι δὲ τῶν αὐτῶν, ἵνα ἔχῃσι προνομίαν οἱ κρείττονες.

83 XI. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὴν ἱεράν ἄγουσι παννυχίδα. ἄγεται δὲ ἡ παννυχὶς τὸν τρόπον τοῦτον· ἀνίστανται πάντες ἀθρόοι, καὶ κατὰ μέσον τὸ συμπόσιον δύο γίνονται τὸ πρῶτον χοροί, ὁ μὲν ἀνδρῶν, ὁ δὲ γυναικῶν· ἡγεμῶν δὲ καὶ ἑξάρχος | αἰρεῖται καθ' ἑκάτερον ἐντιμότητος τε καὶ ἐμμελέστατος. 84 εἶτα ἄδουσι πεποιημένους ὕμνους εἰς τὸν θεὸν πολλοῖς μέτροις καὶ μέλεσι, τῇ μὲν συνηχοῦντες, τῇ δὲ καὶ ἀντιφώνοις ἀρμονίαις ἐπιχειρονομοῦντες καὶ ἐπορχοῦμενοι, καὶ ἐπιθειάζοντες τοτὲ μὲν τὰ προσόδια, τοτὲ δὲ τὰ στάσιμα, στροφάς τε τὰς ἐν χορείᾳ καὶ ἀντιστροφὰς ποιούμενοι. 85 εἶτα ὅταν ἑκάτερος τῶν χορῶν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐστιαθῆ, καθάπερ ἐν ταῖς βακχείαις ἀκράτου σπάσαντες τοῦ θεοφιλοῦς, ἀναμίγνυνται καὶ γίνονται χορὸς εἷς ἐξ ἀμφοῖν, μίμημα τοῦ πάλαι συστάντος κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἔνεκα τῶν θαυματουργηθέντων ἐκεῖ. 86 τὸ γὰρ πέλαγος προστάζει θεοῦ τοῖς μὲν σωτηρίας αἴτιον τοῖς δὲ πανωλεθρίας γίνεται· ῥαγέντος μὲν γὰρ καὶ βιαίοις ἀνακοπαῖς ὑποσυρέντος καὶ ἐκατέρωθεν ἐξ ἐναντίας οἷα τειχῶν παγέντων, τὸ μεθόριον διάστημα εἰς λεωφόρον ὁδὸν καὶ ξηρὰν πᾶσαν ἀνατμηθὲν εὐρύνετο, δι' ἧς ὁ λεὼς ἐπέξευσεν ἄχρι τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου πρὸς τὰ μετέωρα παραπεμφθεῖς· ἐπιδραμόντος δὲ ταῖς παλιρροίαις καὶ τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δὲ ἔνθεν εἰς τὸ χερσῶθεν ἔδαφος ἀναχυθέντος, οἱ ἐπακολουθήσαντες τῶν πολεμίων κατακλυσθέντες

διαφθείρονται. 87 τοῦτο δὲ ἰδόντες καὶ παθόντες, ὁ λόγου καὶ ἐννοίας καὶ ἐλπίδος μείζον ἔργον ἦν, ἐνθουσιῶντές τε ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, εἷς γενόμενοι χορός, τοὺς εὐχαριστηρίους ὕμνους εἰς τὸν σωτήρα θεὸν ἦδον, ἐξάρχοντος τοῖς μὲν ἀνδράσι Μωυσέως τοῦ προφήτου, ταῖς δὲ γυναίξι Μαριὰμ τῆς προφήτιδος. 88 Τούτῳ μάλιστα ἀπεικονισθεὶς ὁ τῶν θεραπευτῶν καὶ θεραπευτρίδων, μέλεσιν ἀντήχοις καὶ ἀντιφώνοις πρὸς βαρὺν ἦχον τῶν ἀνδρῶν ὁ γυναικῶν ὀξύς ἀνακρινάμενος, ἑναρμόνιον συμφωνίαν ἀποτελεῖ καὶ μουσικὴν ὄντως· πάγκαλα μὲν τὰ νοήματα, πάγκαλοι δὲ αἱ λέξεις, σεμνοὶ δὲ οἱ χορευταί· τὸ δὲ τέλος καὶ τῶν νοημάτων καὶ τῶν λέξεων καὶ τῶν χορευτῶν εὐσέβεια. 89 μεθυσθέντες οὖν ἄκρι πρωΐας τὴν καλὴν ταύτην μέθην, οὐ καρηβαροῦντες ἢ καταμύοντες, ἀλλὰ διεγηγερμένοι μᾶλλον ἢ ὅτε παρεγένοντο εἰς τὸ συμπόσιον, τὰς τε ὄψεις καὶ ὄλον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἕω στάντες, ἐπὶν θεάσωνται τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰς χεῖρας ἀνατείναντες εἰς οὐρανὸν εὐημερίαν καὶ ἀλήθειαν ἐπεύχονται καὶ ὀξυωπίαν λογισμοῦ· καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς εἰς τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σεμνεῖα ἀναχωροῦσι, πάλιν τὴν συνήθη φιλοσοφίαν ἐμπορευσόμενοι καὶ γεωργήσοντες. 90 Θεραπευτῶν μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα θεωρίαν ἀσπασαμένων φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ ψυχῇ μόνη βιωσάντων, οὐρανοῦ μὲν καὶ κόσμου πολιτῶν, τῷ δὲ πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν ὄλων γνησίως συσταθέντων ὑπ’ ἀρετῆς, ἣτις <θεοῦ> φιλίαν αὐτοῖς προϋξένησεν οἰκειότατον γέρας καλοκάγαθίας προσθεῖσα, πάσης ἄμεινον εὐτυχίας, ἐπ’ αὐτὴν ἀκρότητα φθάνον εὐδαιμονίας.

3.3. Kohtien 40-90 käännös

40. Haluan kertoa myös heidän yhteisistä kokoontumisista sekä heidän pitojensa viihdykkeistä asettaen ne vastakkain muiden pitojen kanssa. Kun [nämä muut] ovat täyttäneet itsensä laimentamattomalla viinillä, he haukkuvat ja raivoavat kuin kesyttämättömät koirat ikään kuin he eivät olisi juoneet viiniä vaan jotakin kiihdyttävää ja hulluksi tekevää tai ehkä jotakin vielä vaarallisempaa järjen vievää taikajuomaa. Käydessään toistensa kimppuun he purevat toisiaan ja näykkivät toistensa neniä, korvia, sormia ja mitä vain muita ruumiin osia. Näin he osoittavat totuudenmukaiseksi kertomuksen kykloopista ja Odysseuksen seuralaisista syömällä ihmisistä ”suupaloja”, kuten sanoo runoilija, ja raaemmin kuin kyklooppi itse. 41. Tämä nimittäin kosti niille, joita hän epäili vihollisikseen, kun taas nämä muut kostavat asuinkumppaneilleen ja rakkailleen, joskus jopa sukulaisilleen, jotka käyttävät samaa suolaa ja syövät samasta pöydästä⁶⁴. Tehtyään aselevon aikana sen vastaisia asioita⁶⁵, samanlaisia

⁶⁴ Kirjaimellisesti ’suolan ja pöydän päällä’.

⁶⁵ Tai: ”He juomauhrien aikana niiden vastaisia asioita”

kuin urheilukilpailujen kilpailijat tekevät ja väärentävät urheiluharjoituksen kuten väärennetään rahaa, nämä eivät ole urheilijoita vaan kurjia. Niin heidät täytyy nimetä. 42. Niitä asioita, mitä olympiavoittajat tekevät taitavasti areenalla selvin päin päiväsaikaan kaikkien kreikkalaisten katsojien edessä tavoitellessaan voittoa ja seppelettä, niitä toiset tekevät epäpätevästi ja taitamattomasti humalassa, kun he vääristävät niitä yöllisissä pidoissa pimeään aikaan ja juopuvat. Tällöin uhrit saavat osakseen häväistystä, röyhkeyttä ja piinallista kärsimystä. 43. Jos ei kukaan tuomarin tavoin erota heitä toisistaan menemällä väliin, tappelevat he pidempään kuin on lupa, samalla murhaten ja tappaen. He nimittäin kärsivät yhtä paljon kuin mitä aiheuttavat.⁶⁶ Tätä he eivät tiedä, kun he hullaantuneena jatkavat viinin juomista, eivätkä [he juo] vain naapureiden vahingoksi, kuten komediakirjailija on sanonut, vaan myös omaksi vahingokseen. 44. Näin ollen ne, jotka hetkeä aiemmin mennessään pitoihin olivat turvassa ja rakastettuja, lähtevät hetken päästä vihollisina ja ruumiinsa silponeina. Toiset heistä tarvitsevat edusmiesten ja tuomareiden, toiset haavojen sitoijien ja lääkäreiden apua.

45. Mutta toiset, jotka vaikuttavat olevan maltillisia juhlijoita, juotuaan sekoittamatonta viiniä kuin se olisi mandrakea, on se liika heille⁶⁷. Silloin, laitettuaan kyynärpäähän eteen ja taivutettuaan kaulan mutkalle, he röyhtäisevät viinikuppeihin ja vaipuvat syvään uneen. He eivät kuule eivätkä näe mitään; ikään kuin heillä olisi vain yksi ja kaikkein sääliävin aisti, makuaisti. 46. Tiedän myös eräitä, jotka kun ovat juoneet jonkin verran, mutta eivät ole vielä täysin hukkuneita [viiniin], valmistelevat huomisia juominkeja hyödyntäen lahjoja ja nyyttikestituomisia. Silloin osa heidän tämän hetkisestä juhlailemistaan on toivoa tulevasta juopumisesta. 47. Tällä tavalla he elävät ilman taloa ja kotia elämänsä loppuun asti. He ovat sukulaistensa, vaimojensa ja lapsiensa vihollisia kuten myös isänmaansa vihollisia ja heidän kanssaan sodassa: sillä helppo ja hukattu elämä on kaikille petollinen.

48. Vastaavasti joku saattaa hyväksyä kaikkialla nykyisin vallitsevan tavan järjestää pitoja, [mihin kuuluu] italialaisten kalleuksien ja ylellisyyksien haikailu. Näitä jäljittelevät innokkaasti sekä kreikkalaiset että barbaarit, joista kummatkin tekevät valmisteluja enemmän mahtailun kuin juhlimisen takia. 49. On kolmisohvaisia tai monisohvaisia ruokasaleja, joiden sohvat on valmistettu kilpikonnaan kilvestä tai norsunluusta tai kalliimmasta materiaalista, erityisesti arvokkaista kivistä. On purppuraisia päiväpeitteitä kultaisilla punoksilla ja muita kirkkaanvärisiä päiväpeitteitä kaikista väreistä miellyttämään silmää. Esiin otettujen juoma-astioiden joukko on järjestelty astiatyyppien mukaan. On juomakuppeja, kulhoja, viinikuppeja

---

⁶⁶ Kirjaimellisesti: ”...sillä eivät he kärsi vähempää...”

⁶⁷ Kirjaimellisesti: esim. ”he heittävät yli” tai ”he ylittävät”

ja monenlaisia muita mitä taiteellisimpia Therikleen tekemiä [astioita] sekä taitavien miesten tarkkaan tekemiä kaiverruksia. 50. Orjat ovat hyvännäköisiä ja kauniita, ikään kuin he eivät olisi saapuneet paikalle palvelemaan vaan ennemmin sen takia, että näyttäytymällä tuottaisivat nautintoa katsojien silmille. Näistä jotkut, jotka ovat vielä lapsia, kaatavat viiniä, mutta vettä kantavat peseytyneet ja ihonsa pehmentäneet nuorukaiset, joiden kasvot on meikattu ja silmien alapuoli maalattu ja joiden hiukset on jollakin tavalla hyvin letitetty ja tiukasti sidottu. 51. Sillä heillä on pitkät paksut hiukset, joko kokonaan leikkaamattomat tai ainoastaan otsalta pisimmistä kohdista leikatut, että ne olisivat tasaiset ja tarkasti ympyrän muotoisen viivan muotoiset. Vyöttäytyttyään valkeisiin ja seitinohuisiin aluspaitoihin, joiden etuosat ulottuvat polvien alaosan alapuolelle ja takaosat vähän polvitaipeen alle ja yhdistettyään paidat saumoista villaisilla kaksinkertaisiksi kierrettyillä langoilla, he päästävät reunoilta roikkumaan laskokset suurena reunojen tyhjiä kohtia.

52. Odottamassa on myös toisia, nuoruuden kukoistuksessa olevia nuoria miehiä, joilla partahaivenet juuri kasvavat ja jotka ovat vähän aikaa sitten tulleet pederastien lemmikeiksi. He istuvat lähistöllä ja ovat valmistautuneet erityisen huolellisesti raskaampia palveluksia varten. [Tämän on tarkoitus olla] osoitus isäntien vauraudesta⁶⁸ mutta tosiasiaa se on kuitenkin [osoitus] mauttomuudesta, kuten miesten läheiset tietävät. 53. Lisäksi on monenlaisia leivonnaisia, lihoja ja mausteita, joita leipurit ja kokit ovat tehneet kovalla työllä. Eivätkä he huolehdi ainoastaan siitä, että miellyttäisivät makuaistia, kuten tarpeellista on, vaan myös näköaistia. He [juhlavieraat] kääntelevät päitään⁶⁹ ympäri ja himoitsevat ahneesti silmillään ja nenillään; ensimmäisillä hyviä lihoja ja yltäkyläisyyttä, jälkimmäisillä kohoavaa rasvan käryä. Seuravaksi, saatuaan kylliksi sekä ulkonäöstä että hajusta he kehottavat [toisiaan] syömään, kunhan ovat ensin ylistäneet ylenpalttisesti juhla valmistelua⁷⁰ sekä juhlien isäntää ylellisyydestä.

54. Sisään kannetaan ainakin seitsemän pöytää tai enemmänkin, joista jokainen eroaa valmistustavoiltaan ja mausteiltaan. Ne ovat täynnä kaikkien niiden [lihaa], joita maa, meri, joet ja ilma tuottavat; maaeläinten, vedeneläinten ja taivaalla liikkuvien [lihaa], kaikki valikoitua ja hyvälaatuista. Jotta mikään luonnossa esiintyvä laji ei jäisi pois, viimeiset sisään tuodut pöydät ovat täynnä hedelmiä, mutta ei niitä [hedelmiä], jotka ovat juominkeihin ja niin sanottuihin jälkiruokailuihin tarkoitettuja. 55. Kun toiset pöydät viedään pois, jotka ovat tyhjiä läsnäolijoiden kyltymättömän ruokahalun seurauksena, jotka liitäjien tavoin syövät

---

⁶⁸ Kirjaimellisesti: ”osoitukseksi isäntien vauraudesta”

⁶⁹ Kirjaimellisesti ”kaulojaan”

⁷⁰ Kirjaimellisesti ”valmistelua”

ahtamalla itsensä täyteen siten, että syövät lisäksi luut, toiset pöydät he jättävät puoliksi tyhjiksi, kun ovat tuhonneet ja repineet palasiksi [ne]. Kun he ovat jo täysin uupuneita ja täyttäneet vatsansa kurkkuun asti, mutta toisaalta ovat tyytymättömiä himoissaan, kykenemättöminä syömään [he alkavat juoda]. 56. Mutta miksi jatkaa näistä asioista, joiden monet maltillisemmista ovat huomanneet repivän esiin lisää himoja, joista vähemmistö on käyttökelpoisia? Nimittäin joku voi rukoilla kaikkein vähiten toivottavia asioita, nälkää ja janoa, ennemmin kuin tällaisiin juhlimisiin kuuluvaa syötävän ja juotavan ylenpalttista runsautta.

57. Kreikassa pidetyistä pidoista tunnettuja ja erityisen merkittäviä on kaksi; ne, joissa myös Sokrates sattui olemaan paikalla. Yhdet olivat Kalliaksen luona, joka piti juhlat voiton kunniaksi silloin kun Autolykos oli kruunattu voittajaksi ja toiset Agathonin luona. Miehet, jotka tapojensa ja puheidensa perusteella olivat filosofeja, Ksenofon ja Platon, pitivät näitä [pitoja] muistamisen arvoisina. He nimittäin kuvailivat näitä [pitoja] ikään kuin nämä olisivat kertomisen arvoisia ja arvelivat niiden toimivan esimerkkeinä [tuleville sukupolville] pitojen asianmukaisesta järjestelystä. 58. Siitä huolimatta nämä näyttävät huvittavilta verrattuna meidän [terapeutteihimme], jotka ovat omaksuneet mietiskelevän⁷¹ elämän. Huvit kuuluvat kumpaankin, mutta Ksenofonin [huvit] liittyvät enemmän ihmisen luontoon. On huilunsoittajatyttöjä, tanssijoita, temppujentekijöitä ja hauskuuttajia, jotka ajattelevat paljon vitsailustaan ja hauskuutuksestaan ja muita hilpeämpiä huveja.

59. Platonin pidot [käsittelee] lähes kokonaan rakkautta; ei vain miesten kiinnostusta naisiin tai naisten miehiin, koska nämä halut maksavat veronsa luonnon laeille, vaan miesten miehiin, jotka eroavat vain iältään. Koska, jos jotain viisasta näyttää olevan rakkaudesta ja taivaallisesta Afroditestä, on se esitetty nokkeluuden takia. 60. Nimittäin suurin osa siitä käsittelee yleistä ja rahvaanomaista rakkautta, joka poistaa sekä sodassa että rauhassa elämää eniten hyödyttävän hyveen, miehisyden. Se saa myös aikaan naismaisuuuden sairauden sieluissa ja tekee miehen ja naisen välimuotoja niistä, joita täytyisi harjoittaa kaikissa pyrkimyksissään kohti rohkeutta. 61. Turmeltuaan lapsuuden ajan ja muutettuaan [pojan] naispuolisen lemmikin asemaan ja luonteeseen vahingoittaa se myös rakastajien tärkeimpiä ominaisuuksia: ruumiista, sielua ja omaisuutta. Sillä mielensä pederastin täytyy suunnata lemmikkiin, pitäen katseensa ainoastaan hänessä. Samalla hän on kuitenkin sokea kaikille muille asioille, omille ja yhteisille. Ruumis puolestaan riutuu himon alla, etenkin jos se ei saavuta päämääräänsä. Omaisuus taas pienenee kahdesta syystä, sekä välinpitämättömyyden

---

⁷¹ Tai: ”kontemplatiivisen”

että lemmikin kustannusten takia. 62. Samalla kasvaa toinen, suurempi ja koko kansaa koskeva paha: He [pederastit] nimittäin aiheuttavat kaupunkien autioitumista, puutetta hyvistä miehistä, hedelmättömyyttä sekä lapsettomuutta. He edustavat taitamattomia maanviljelijöitä, jotka sen sijaan, että viljelisivät syvään tasaiseen maahan, viljelevät suolaiseen maaperään tai kiviseen ja kasvamattomaan maahan, joka ei anna millegään mahdollisuutta kasvaa ja tuhoaa kylvetyt siemenet. 63. Vaikenen seipitetyistä tarinoista⁷² ja kaksiruumiisista [ihmisistä], jotka yhdistävät voimat laittoivat alussa kasvamaan toisiinsa, minkä jälkeen ne jakautuivat kuten yhteen liittyneet osat rikkoutuvat liitoksesta, joka piti ne yhdessä. Nämä kaikki [tarinat] ovat nimittäin helposti harhaanjohtavia ja kykenevät ajatuksen uutuudessa houkuttelemaan korvaa. Näitä halveksivat Mooseksen oppilaat, jotka ovat alusta alkaen oppineet rakastamaan totuutta ja jatkavat pettämättöminä [elämänsä] loppuun.

64. Mutta kun pidot ovat täynnä tällaista typeryyttä, – sisältäen itsessään tuomion, jos joku ei tahdo hyväksyä⁷³ puheita ja laajalle levinnyttä käsitystä, että ne olisivat kokonaan onnistuneita, – kerron vastakohdaksi niiden [pidoista], jotka ovat omistaneet oman elämänsä ja itsensä luonnon olosuhteiden ymmärtämiseen ja mietiskelyyn profeetta Mooseksen, kaikkein pyhimmän ohjeiden mukaisesti. 65. Ensinnäkin, he kerääntyvät seitsemän viikon kuluttua, eivätkä he ole hämmästyneitä ainoastaan luvusta seitsemän, vaan myös sen neliöstä. He nimittäin tuntevat sen puhtauden ja ikuisen neitsyyden. Tämä [kokoontuminen] on edeltävä juhla suurimmalle juhlalle, joka kuuluu luvulle viisikymmentä, luvuista pyhimmälle ja luonnollisimmalle, [joka on johdettu] suorakulmaisen kolmion neliöstä, mikä on kaikkeuden synnyn alkuperä, yhteen kokoaja. 66. Kun he sitten kokoontuvat yhteen valkopukuisina sekä iloisina ja hyvin arvokkaina, rukoilevat he Jumalalta, että juhliminen olisi miellyttävää ja etenisi hänen mielensä mukaisesti. [He rukoilevat siten, että] yhden palveluvuorossa olevista antaessa merkin – sillä näin on tapa nimetä nämä tuollaisissa palveluksissa olevat – nousevat he ennen makuulle asettumista seisomaan yksi kerrallaan järjestyksessä katseet sekä kädet taivaaseen kohotettuina: katseet, koska he ovat oppineet tarkkailemaan arvollisia näkymiä ja kädet, koska ne ovat tuotoista puhtaita, ei minkään etua tavoittelevan aikeen tahraamat.

67. Rukousten jälkeen vanhimmat asettuvat makuulle sisääntulojärjestyksen mukaisesti. He eivät kutsu vanhimmiksi kauan eläneitä ja harmaita, vaan yhä nuoriksi lapsiksi, jos he ovat alkaneet rakastaa tätä elämäntapaa myöhään. Sen sijaan [he kutsuvat

---

⁷² Taylor: 'creations of the myths'

⁷³ kirjaimellisesti: 'katsoa'

vanhimmiksi] niitä, jotka varhaisista vuosista alkaen ovat eläneet ja kasvaneet filosofian mietiskelevän⁷⁴ osa-alueen parissa, mikä on arvokkain ja jumalallisin [osa-alue]. 68. Yhdessä [heidän kanssaan] syövät myös naiset, joista enemmistö on vanhoja neitsyitä, jotka eivät ole säilyttäneet puhtauttaan pakosta, kuten jotkut kreikkalaisista papittarista, vaan ennemmin vapaasta tahdosta. He ovat torjuneet ruumiin halut innon ja viisauden kaipuun avulla, jota he etsivät elämänkumppanikseen. Tällöin he eivät tavoittele kuolevaista vaan kuolematonta jälkeläistä, jonka voi synnyttää itsestään vain Jumalaa rakastava sielu sen jälkeen, kun Isä on kylvänyt siihen järjen säteitä, joilla se voi mietiskellä viisauden oppeja.

69. He ovat jakautuneet erikseen miehet oikealle ja naiset vasemmalle. Kukaan ei kai ajattele, että istuimet olisivat pehmeitä ja hyväosaisille ihmisille, kaupunkilaisille ja filosofiaa harjoittaville tarkoitettuja⁷⁵, vaikka eivät olisikaan kalliita? Ne on nimittäin tehty sekalaisesta puusta, joiden päälle on levitetty aivan halpaa paikallista papyrusta. Ne kohoavat vähän olkapäiden kohdalla, jotta he voisivat nojata. Sillä he keventävät Lakonialaista harjoitusta, mutta aina ja jatkuvasti he tavoittelevat voimallaan vapaata hyvää luonnetta ja vihaavat himojen viehätystä. 70. Heitä eivät palvele orjavangit, koska he uskovat orjien pitämisen olevan täysin luontoa vastaan. Nimittäin, kaikki ovat syntyneet vapaiksi, mutta niiden väärät ja ahneet teot, jotka seuraavat ensimmäistä pahaa, eriarvoisuutta, ovat iestäneet heikommat ja siten antaneet vahvemmille vallan. 71. Kuten sanoin, tässä pyhässä juhlassa ei ole orjia, vaan vapaat miehet tekevät palvelusta. He eivät täytä palvelijan toimia väkivallan alaisena tai käskyä odotellen, vaan vapaaehtoisella mielellä ennakoiden toiveita innokkaasti ja auliisti. 72. Sillä annettujen palvelusten pariin ei nimitetä ketä tahansa vapaita miehiä, vaan hyvin huolella ansionsa mukaan valittuja nuoria yhteisön jäseniä, jotka painostavat itseään korkeaa hyvettä kohti, kuten on välttämätöntä kaupunkilaisille ja hyväsyntyisille. He tekevät palvelusta, kuten todelliset lapset iloisina [ja] rakastavasti kunnioittaen [tekisivät] isällensä ja äidillensä, pitäen heitä yhteisinä vanhempina; läheisempinä kuin [sukulaisiaan] veren kautta, koska mitään jaloutta läheisempää ei ole niiden mielestä, jotka ajattelevat hyvin. He astuvat palvelukseen ilman varusteita ja aluspaitoihin pukeutuneina, jotta ei olisi mitään varjoa orjan ulkomuodosta.

73. Tähän juhlaan — tiedän, että jotkut nauravat kuullessaan tämän, nimittäin ne, jotka tekevät itkemisen ja valittamisen arvoisia asioita — näinä päivinä ei kanneta sisään viiniä, vaan läpikuultavinta vettä: monille heistä kylmää, mutta lämmintä vanhimpien joukosta niille, jotka elävät hienostuneemmin. Pöytä on puhdas verellisistä [olennoista]. Sen päällä on

---

⁷⁴ tai 'kontemplatiivisen'

⁷⁵ kirjaimellisesti 'valmistettuja'

ruoaksi leipiä ja niiden kanssa syötäväksi suolaa ja joihin on toisinaan laitettu iisoppia mausteeksi hienostuneisuuden takia. 74. Oikea syy ohjaa heitä elämään raittiisti, kuten myös pappeja uhraamaan. Sillä viini on tyhmyyden lääke ja kallis liha nostattaa esiin eläinten kyltymättömimmän ominaisuuden, himon.

75. Nämä ovat ensimmäisiä asioita. Kun juhlijat ovat asettuneet kuvaamaani järjestyksen ja palvelijat ovat nousseet järjestyksessä palveluksiin valmiina, tulee suuri hiljaisuus. Joku voisi kysyä: “milloin [muka] ei ole [hiljaista]?” Mutta [silloin on] vielä aiempaa enemmän [hiljaista] niin että kukaan ei rohkene mukista mitään tai henkäistä voimakkaasti. Silloin heidän johtajansa tutkii pyhistä kirjoituksista nousevia asioita tai avaa toisen esittämiä [aiheita]. Hän ei ajattele niinkään esiintymistä, koska hän ei tavoittele hyvää palautetta puhetaidostaan, vaan tahtoo katsahtaa joitakin asioita tarkemmin ja katsahtaessaan ei [hän ole] pahantahtoinen niille, jotka eivät ole yhtä tarkkanäköisiä, mutta joilla on ainakin samanlaisen kaipaus oppia. 76 Hän noudattaa verkkaisempaa opetustapaa siten, että hän viipyilee ja hidastelee kertaamalla, jolloin hän kirjoittaa ajatukset sieluihin. Sillä kykenemättömänä seuraamaan kuulijoiden mieli jää jälkeen nopeasti etenevän ja hengittämättä puhuvan tulkinnasta ja lopettaa sanottujen asioiden vastaanottamisen. 77 He kuuntelevat korviaan höristäen, nostaen silmänsä häntä kohti ja pysyen yhdessä ja samassa asennossa. Kuunnellessaan he osoittavat ymmärtämistä ja kuulemista nyökkäyksillä ja katseilla, puhujan hyväksymistä iloisuudella ja kasvojen keveällä kääntelemisellä, epäilystä rauhallisilla pään liikkeillä ja oikean käden sormen päällä. Nuorukaiset, jotka seisovat, eivät tarjoa makuulla olevia huonompaa [vaikutelmaa].

78. Pyhiin kirjoitusten selitykset muodostuvat syvempien merkitysten kautta vertauskuvissa. Lainsäädäntö näyttää nimittäin olevan näille miehille kauttaaltaan sellainen, että ruumiina sillä on täsmälliset käskyt, sieluna sanojen sisään varastoitu näkymätön mieli. [Tässä mielessä] järjellinen sielu alkaa erottuvasti mietiskellä sille kuuluvia [asioita], tehden näkyväksi ajatusten nimien tavatonta kauneutta, katsomalla [sanoja] niin kuin peilin kautta ja avaten ja paljastaen symboleja, paljaiksi valoon tuoden mietittäviksi niille, jotka pienestä muistutuksesta kykenevät mietiskelemään näkemättömiä näkyvien kautta. 79 Kun ensimmäisellä sijalla istuva ajattelee puhuneensa sopivasti ja hänen suunnitelmansa mukaan puhe ja kuuntelu on kohdannut ajatukset tarkkanäköisesti, alkavat taputtaa ne, jotka iloitsevat vielä tulevista asioista. 80 Ja sitten hän nousee ja laulaa Jumalalle sävelletyn laulun, – joko uuden itse tekemänsä tai jonkun vanhan muinaisten runoilijoiden [tekemän], sillä he ovat jättäneet monia mittoja ja melodioita; eeposten, kolmijakoisten, kulkuelaulujen, juomalaulujen, alttarilaulujen, tavallisten kuorolaulujen, moninaisissa käänöksissä hyvin

mitattujen – jonka jälkeen muut [nousevat] riviensä mukaisessa järjestyksessä, kaikkien suuressa hiljaisuudessa kuunnelleen, paitsi silloin kun on tarpeen laulaa loppuosia ja kertosaiteita. Silloin nimittäin tuottavat ääntä kaikki miehet sekä naiset. 81 Kun jokainen on saattanut laulun päätökseen, nuorukaiset tuovat sisään pöydän, joka mainittiin vähän aiemmin, minkä päällä on kokonaan pyhitetty ruoka, hapatettua leipää, suolan kanssa leivottua, johon on yhdistetty iisoppia pyhän temppelin eteiseen pystytetyn pyhän pöydän kunniaksi, jonka päällä leivät ja suolat ovat maustamattomina; leivät ovat happamattomia ja suolat ovat puhtaita. 82 Sillä oli sopivaa, että yksinkertaisimpia ja puhtaimpia [ruokia] jaettiin palveluksen palkinnoksi korkea-arvoisimmille papeille ja että toiset, jotka tavoittelevat samanlaisia [etuja], pysyvät erossa näistä [ruoista], jotta korkea-arvoisemmilla olisi etuoikeus.

83. Aterian jälkeen he viettävät pyhän öisen juhlan. Juhla vietetään seuraavalla tavalla: Koko joukko nousee seisomaan, ja juhlahuoneen keskelle muodostuu ensin kaksi kuoroa, miesten sekä naisten [kuoro]. Ohjaajaksi ja johtajaksi valitaan kaikista viisain ja musikaalisin. 84. Sitten he laulavat Jumalalle monenlaisiin mittoihin ja säveliin sävellettyjä hymnejä toisinaan samaan aikaan ja toisinaan vastavuoroisilla harmonioilla. Samalla he taputtavat ja tanssivat ja kutsuvat Jumalaa välillä kulkuelauluilla ja välillä tavanomaisilla lauluilla tehden samalla koreografiaan kuuluvia käännöksiä ja vastakäännöksiä. 85. Sitten kun kumpikin kuoroista on juhlinut oman osansa itse, kuten bakkanaaleissa saatuaan Jumalan rakkauden laimentamatonta viiniä, he sekoittuvat ja kahdesta tulee yksi kuoro. Tämä jäljittelee muinaista asetelmaa punaisella merellä, [mihin asetuttiin] siellä [tapahtuneiden] ihmeiden takia. 86. Sillä meri tuli Jumalan käskystä toisille pelastuksen ja toisille tuhon syyksi. Nimittäin, kun se repeytyi ja voimakkaiden aaltojen iskut vetivät sitä pois ja molemmille puolille rakentui ikään kuin muurit, väliin jäi tila, joka laajeni kokonaan selväksi ja kuivaksi valtatieksi. Sitä pitkin kansa käveli johdettuna aina vastarannan korkeammalle maalle asti. Mutta, kun laskuvesi syöksyi molemmilta puolilta ja kun se virtasi kuivaan pohjaan, takaa-ajavat viholliset kukistuivat hukkumalla. 87. Nähtyään tämän ja vaikututtuaan tästä, mikä oli suurempaa kuin puheet, ajatukset ja toiveet, miehet sekä naiset inspiroituivat ja tulivat yhdeksi kuoroksi. [Yhtenä kuorona] he lauloivat kiitoslauluja Jumalalle, pelastajalle. Profeetta Mooses oli miesten johtaja ja naisprofeetta Miriam naisten johtaja. 88. Erityisesti tätä jäljitellen terapeuttien ja terapeuttien kuoro tuottaa todella sointuisaa ja hyvin musikaalista yhteissointia kun naisten korkea ääni sekoittuu miesten matalan [äänen] kaikuun vuorottelevissa ja antifonisissa sävelmissä. Kaikki ajatukset ja sanat ovat yleviä ja tanssijat kunnioitettavia ja ajatusten, puheiden ja tanssijoiden päämääränä on Jumalan kunnioitus. 89. Juotuaan aamuun asti tätä hyvää väkevää juomaa, ei heillä ole päänsärkyä tai eivät he nuoku,

vaan ovat paremmin hereillä kuin tullessaan pitoihin. Silloin, nähdessään auringon nousevan, kohdistaan silmänsä sekä koko ruumiinsa itään ja kohottaen kätensä taivasta kohti he rukoilevat hyvää säätä, totuudenmukaisuutta ja ajattelun tarkkanäköisyyttä. Rukousten jälkeen jokainen palaa omaan pyhäkköönsä ja käy vielä kauppaa ja viljelee arkisen filosofian parissa.

90. Tällaista [sanottavaa oli] siis terapeuteista, jotka ovat omaksuneet luonnon mietiskelyn ja elävät ainoastaan siinä ja sielussa. He ovat sekä taivaan että maan asukkaita ja heidät on hyveensä takia asetettu vilpittöminä Isän ja kaiken tekijän eteen. [Hyve] on välittänyt heille Jumalan ystävyyden ja antanut heille kaikkein ystävällisimmän lahjan, hyvyuden, [joka on] kaikkea hyvää onnea parempi ja joka [johtaa] erinomaiseen onnellisuuteen.

3.4. Kommentteja käännökseen

Tässä osiossa käsittelen sellaisia käännösratkaisuja, joita on syytä perustella enemmän. Ensinnäkin, kohdassa 40 on sana φυσικός, jonka olen kääntänyt sanalla ”taikajuoma”. Kreikassa sana on adjektiivi ja perusmerkitykseltään tarkoittaa luonnollista, joten käännökseni voi vaikuttaa erikoiselta.

Yongen käännöksessä tämän sana on ilmeisesti tulkittu sanan λογισμοῦ (”reason”) adjektiiviatribuutiksi; ”driving man out of his natural reason”. Ongelma on se, että sanat ovat eri sukuisia ja eri sijamuodoissa. Mielestäni on luontevampaa ajatella, että adjektiivi on predikaatiivisessa suhteessa pronominiin τι, jolla on sama suku ja luku ja joka viittaa siihen, mitä juodaan.

Taikajuomaan päädyin sen takia, että sana φυσικός, voi tarkoittaa myös taianomaista, vaikka se on harvinainen merkitys. Tässä tulkinnessa se mitä juodaan, on taianomaista. Tämä sopii kontekstiin, jossa kerrotaan, että henkilöt käyttäytyvät kuin olisivat juoneet jotain vielä vahvempaa kuin sekoittamaton viini. Sen sijaan käännös ”luonnollinen” ei olisi hyvä, koska juoman luonnollisuus ei tee siitä erityisen päihdyttävää. Saman kaltaiseen käännökseen on päädytty Colsonin käännöksessä, joka menee seuraavalla tavalla: ”Some people when they have filled themselves with strong drink behave as though they had drunk not wine but some witch’s potion”. Colsonin mukaan sanan jatkoksi pitäisi mahdollisesti ajatella substantiivi φάρμακον. Tällainen sanayhdistelmä tarkoittaa lääkettä, jolla on maagisia ominaisuuksia.⁷⁶ Taylor puolestaan kääntää sanan sanalla ”substance”, ”aine”. Hän on siis ilmeisesti substantivoinut merkityksen ”luonnollinen” tarkoittamaan ainetta tai substanssia, mutta

---

⁷⁶ LSJ: φυσικός, A. III.; φυσικά φάρμακα

mielestäni käänнос on hieman kaukaa haettu, koska esimerkiksi LSJ ei anna tällaista substantivoitua merkitystä, mutta tukee omaa käännostäni ja Colsonin käännostä.

Kohdassa 41 käännosteni ”jotka käyttävät samaa suolaa ja syövät samasta pöydästä” on melko selittävä verrattuna alkutekstiin. Sanatarkka käänнос olisi ”suolan ja pöydän päällä”, mutta se ei ole ymmärrettävä. Kyseessä vaikuttaa ensinnäkin olevan vertauskuvallinen ilmaus. Toiseksi siitä vaikuttaa puuttuvan sanoja. Siksi sen kirjaimellinen merkityskään ei aukea.

LSJ:n mukaan sana ἄλς, ”suola” voi esiintyä vertauskuvallisissa ilmaisuissa, kuten ἄλας συναναλωσαι eli ’käyttää yhdessä suolaa’, joka tarkoittaa läheistä elämistä toisten ihmisten kanssa.⁷⁷ Toinen ilmaisu on ’των ἄλων συγκατεδηδοκέναι μέδιμον’ eli ’olla syönyt mitallisen suolaa yhdessä’, joka tarkoittaa sitä, että on vanha ystävä.⁷⁸ Mielestäni käännettävässä kohdassa olisi perusteltua ymmärtää suola yhteisenä asiana, jonka läheiset jakavat. Vastaavasti ”pöytä”, τραπέζα tarkoittaa varmaankin tässä kontekstissa ateriapöytää, josta läheiset syövät yhdessä.

Mikäli suola ja pöytä ymmärretään tekstissä mainittuja sukulaisia (συγγενεις) yhdistävinä asioina, kohdan voisi kääntää: ” – – sukulaisilleen, jotka käyttävät samaa suolaa ja syövät samasta pöydästä”. Tämä käänнос on melko vapaa verrattuna muihin kääntämiini kohtiin. Minun ei olisi välttämätöntä tehdä käännostä, joka olisi kaikilta osin ymmärrettävä ilman muita taustatietoja tai kommentaaria, koska käännosteni kohteena on yleisö, jolta voin odottaa taustatietoja ja joka lukee kommentaarini. Mielestäni on kuitenkin hyvä asia, jos käänнос on siinä mielessä sujuva, että siinä ei ole kohtia, jotka eivät ole missään määrin ymmärrettäviä ilman kommentteja.

Myös kohdan 41 lopun kääntämiseen liittyy kysymyksiä. Tämä johtuu siitä, että kreikassa on sanaleikki, jossa käytetään toisiaan muistuttavia sanoja ἄθλητης (urheilija) ja ἄθλιος (kurja). Mikäli korostetaan merkityksen vastaavuutta, sanaleikkiä on vaikea sisällyttää käännosteen. Loeb -käännostessä sanaleikki on sisällytetty, mutta merkitystä on jouduttu muuttamaan. Se menee seuraavalla tavalla: ”...no wrestlers but wretches...”. Tässä merkitys on muuttunut siten, että urheilija on korvattu painijalla. Tässä kohtaa on siis painotettu enemmän alkutekstin tyyliä kuin merkitystä. Koska omassa käännostessani tärkeämpää on merkitys, en yritä merkityksen kustannuksella sisällyttää sanaleikkiä käännosteen.

Filon kirjoittaa, että juhlijat väärentävät urheiluharjoituksen kuten väärennetään rahaa. Tätä on vaikea kääntää kovin luontevan kuuloisesti, koska vertaus on ontuva. Nimittäin, kun

---

⁷⁷ LSJ: συναναλίσκω, A.

⁷⁸ LSJ: ἄλς, A.

juhlijat väärentävät urheiluharjoituksen, he tekevät jostakin hyvästä huonoa, kun taas rahan väärentämisessä jostakin kelvottomasta tehdään kelvollista. Urheiluharjoituksen kohdalla voisi puhua enemmän vääristämisestä kuin väärentämisestä, mutta Filon käyttää vain yhtä verbiä näiden kahden asian kuvaamiseen.

42. Alkutekstissä on sana Πανέλληνες, jonka käänsin 'kaikki kreikkalaiset'. LSJ antaa sanalla merkityksen 'all the Hellenes'. Ilmeisesti sana tarkoittaa kaikkia kreikkalaisia, jotka asuivat joko kreikassa tai kreikan siirtokunnissa. Sanavalinta liittyy varmaankin siihen, että tekstissä puhutaan urheilukilpailuista ja kreikkalaisia urheilukilpailuita kutsuttiin panhelleeniksiksi kisoiksi (πανελληνιοί ἀγῶνες). Nämä on toisinaan käännetty yleiskreikkalaisiksi kisoiksi.

Kohdassa 46 käännökseni voi olla vaikeasti ymmärrettävä. Siinä kerrotaan henkilöistä, jotka ovat juoneet jo paljon, mutta eivät ole täysin "uitettuja". Kohdassa on verbi βαπτίζω, joka tarkoittaa esimerkiksi uittamista tai kastamista. En ole varma, ymmärrätkö kohdan täysin oikein, mutta tulkinnassani tämä "uitettu" tarkoittaa sitä, että on juonut todella paljon. Yongen käännös puolestaan menee seuraavasti: "before they are wholly overpowered by it". Tässä sanan varsinainen merkitys on mielestäni hieman kadonnut. Colsonin käännöksessä puolestaan βαπτίζω ei vaikuta liittyvän juomiseen mitenkään vaan sitä seuraavaan asiaan, eli vieraiden tuomiin lahjoihin. Se menee seuraavasti: "I know of some who when they are half-seas-over and before they have completely gone under arrange donations and subscriptions in preparation for to-morrow's bout...". Taylorin käännös "before they are completely sunk," on mielestäni käännöksistä paras ja se myös muistuttaa omaa käännöstäni.

Kohdassa 50 kerrotaan nuoremista ja vähän vanhemmista pojista. Vanhempien poikien yhteydessä on sana βούπαις, joka on muodostettu sanoista βούς, härkä ja παῖς, lapsi. Käänsin tämän sanalla nuorukainen, koska en löytänyt lähempää suomenkielellä toimivaa ilmaisua. Kohdassa 51 kuvailaan heidän hiuksiaan. Kuvailun perusteella on vaikea sanoa, miten ne ovat leikattu, joten käännökseni on myös vaikeatajuinen.

Kohdan 51 kääntäminen on myös muilta osin erittäin haastavaa. Paitojen kerrotaan olevan kuin hämähäkin kutomia. Tämä mahdollisesti viittaa siihen, että ne ovat ohuita. Siksi käänsin tämän sanalla "seitinohut". Toiseksi, paidan pituus ei ole aivan selvä. Etupuolelta ne ulottuvat hieman polven alaosan alapuolelle, mikä on vielä ymmärrettävää. Sen sijaan takapuolelta paidan sanotaan ulottuvan sellaisen ruumiinosan alapuolelle, jota kutsutaan sanalla γούρτιον. LSJ:n mukaa se tarkoittaa joko lonkkaniveltä, nivusia tai mitä tahansa niveltä tai liitoskohtaa. Mielestäni vaikuttaa kuitenkin epätodennäköiseltä, että Filonin kuvauksessa paita olisi sen mallinen, että se ulottuisi edestä polvien yli, mutta takaa vain juuri

ja juuri lonkkanivelen yli. Sana γονάτιον on sitä paitsi diminutiivi sanasta γόνυ, ”pikkupolvi” ja siksikin lonkkanivel tai nivuset kuulostavat oudoilta käännöksiltä. Tosin, Brumberg-Kraus mainitsee lyhyesti, että poikien asut ovat provokatiivisesti nostettu ylös, mutta hän ei tarkemmin kerro, mitä hän tarkoittaa eikä perustele asiaa.⁷⁹

Colsonin käännöksessä tämä on ymmärretty polven takaosaksi eli polvitaapeeksi (the back of the knee), Yongen käännöksessä pohkeeksi (calf) ja Taylorin käännöksessä polveksi (knee). Omassa käännöksessäni päädyin polvitaapeeseen. Lisäksi Filonin kuvauksen perusteella on erittäin vaikea hahmottaa, missä kohtaa paidassa on saumat ja mihin kohtaan tulee laskokset.

Kohdan 55 loppuun olen lisännyt hakasulkeisiin, että juhlijat alkavat juoda. Tätä ei ole kreikankielisessä tekstissä, jossa on sellainen ongelma, että virkkeestä puuttuu päälause. Virke alkaa sivulauseella ὅταν δὲ τελῶς ἀπαγορεύωσι, jonka olen kääntänyt ”Kun he ovat jo täysin uupuneita”. Tätä seuraa partisiippeja, jotka täsmentävät sitä, että he ovat uupuneita syömisestä, mutta päälause puuttuu. Kontekstin perusteella Colson on kääntänyt, ”they turn to the drink”, mistä sain idean tehdä vastaavan ratkaisun omaan käännökseeni. Taylor ei lisää kohtaan mitään, vaan muuttaa partisiippirakenteet päälauseiksi.

Kohta 65 on hieman vaikeatajuinen. Käänsin, että terapeuttien juhla kuuluu luvulle 50, joka on johdettu suorakulmaisen kolmion neliöstä. Kirjaimellisemmin voisi kääntää esimerkiksi ”jonka suorakulmaisen kolmion neliö on saavuttanut kohtalokseen (λαγχάνω)”. Ilmeisesti tämä tarkoittaa, että juhlaa vietetään luvun 50 kunniaksi ja se ei ole esimerkiksi sattumalta sinä päivänä. Alkutekstissä ei myöskään ole vastinetta käännökselleni ”joka on johdettu”, vaan siinä on vain prepositio ἐκ, jonka merkitys on usein ”jostakin”. Kaikki huomioimani käännökset lisäävät vastaavan käännöksen.

Kohdassa 89 käytetään metaforista kieltä, jonka kääntäminen on hieman hankalaa. Ajatus on se, että terapeutit palaavat arkisiin puuhiin eli filosofoimaan. Tätä kuitenkin kuvataan tavanomaisempaa arkea kuvaavilla sanoilla. Käänsin kohdan seuraavalla tavalla: ”jokainen – – käy vielä kauppaa ja viljelee arkisen filosofian parissa.” Filosofia on kreikassa itseasiassa metaforisesti kaupan käynnin kohde ja maa, jota viljellään, mutta sitä on vaikea saada käännökseen luontevasti. Kohdan 90 käännökseen oli tarpeen lisätä täytesanoja, jotta siitä tulisi toimivaa suomea. Kirjaimellisempi käännös olisi: ”Tällaista siis terapeuteista”, mutta käänsin: ”Tällaista sanottavaa oli siis terapeuteista”.

---

⁷⁹ Brumberg-Kraus 2014, 171.

4 De Vita Contemplativan intertekstuaalisuus

Tässä osiossa käsittelem teoksen suhdetta muihin antiikin teoksiin ja seuraavassa osiossa perehdyn teoksen retoriikkaan. Joiltakin osin on vaikeaa määrittellä rajaa sille, mikä kuuluu intertekstuaaliseen ja mikä retoriseen analyysiin, koska myös retoriset keinot usein liittyvät johonkin retoriseen perinteeseen ja ovat sikäli intertekstuaalisia. Tällaisen yhteyden huomaaminen voi toisaalta olla intertekstuaalista analyysiä ja toisaalta retorista analyysiä. Intertekstuaalisessa analyysissäni huomio on kuitenkin enemmän lukijassa, kun taas retorisessa analyysissä keskityn kirjoittajaan, eli tässä tapauksessa siihen, mitä retorisia keinoja Filon käyttää vakuuttaakseen yleisönsä, kuten kirjoitin metodiossa.

4.1. Kirjallisuudenlaji suhteessa muuhun kirjallisuuteen

Filonin teoksen voidaan nähdä kuuluvan antiikin pitokirjalliseen perinteeseen. Brumberg-Krausin mukaan Filonin teoksessa on kaksi pitokirjallisuudelle ominaista piirrettä. Hän ensinnäkin käyttää pitoja tarkoittavaa sanaa (σμπόσιον) kuvaillessaan terapeuttien juhlaa. Toiseksi hän asettaa vastakkain terapeuttien pidot ja muiden pidot. Tällainen vastakkainasettelu on piirre, joka hänen mukaansa esiintyy muuallakin pitokirjallisuudessa. Hän kuitenkin argumentoi, että teoksesta puuttuu pitokirjallisuudelle tyypillinen dialogi ja se keskittyy etenkin materiaalisten piirteiden kuvailuun. Hänen mukaansa pitkä ruoan ja muiden aineellisten asioiden kuvailu kuuluu paremminkin ateriakirjallisuuteen (δείπνον) kuin pitokirjallisuuteen.⁸⁰ Hän ei kuitenkaan mainitse yhtään esimerkkiä ateriakirjallisuuden edustajasta.

Kreikkalais-roomalaisessa kirjallisuudessa pitojen vastakkainasettelua esiintyy esimerkiksi kreikkalaisen reetori Athenaioksen teoksessa *Deipnosophistae*. Brumberg-Kraus viittaa teokseen⁸¹, mutta antaa joko väärät Loeb Classical Libraryn sivunumerot tai sitten hänellä on käytössään eri painos. Löysin kuitenkin hakusanojen avulla kohdan, johon hän viittaa. Siinä Athenaios vertaa homeerisia pitoja Platonin ja Ksenofonin pitoihin.⁸²

Toisaalta myös juutalaisesta kirjallisuudesta löytyy esimerkkejä pitojen vastakkainasettelusta. Esimerkiksi Mishnassa pääsiäisaterian kuvauksessa kerrotaan, että aterian jälkeen ei ole juominkeja. Rivien välistä pääsiäisateria asetetaan siis vastakkain sellaisen juhlan kanssa, jossa aterialla seuraa juomaosio.⁸³

---

⁸⁰ Brumberg-Kraus 2014, 165.

⁸¹ Brumberg-Kraus 2014, 164, 170.

⁸² Ath.5.3; LCL 208: 376.

⁸³ Brumberg-Kraus 2014, 164–165.

Brumberg-Kraus mainitsee myös muita teoksia, joissa on yhtymäkohtia Filonin teoksen kanssa. Hän nimittäin kirjoittaa, että runsas yltäkylläisen ruokailun, palvelijapoikien sekä viinin aiheuttaman tappelun kuvailu on tavanomaista Filonin aikaisessa kirjallisuudessa. Esimerkeiksi hän mainitsee Horatiuksen *satiirit*, Petroniuksen *Satyriconin* sekä Lukianoksen *Convivium vel Lapithaen*.⁸⁴

Erityisesti Petroniuksen *Satyricon* on kiinnostava vertailukohta. Se nimittäin sisältää Filonin italialaistyyllisiä ylellisiä pitoja muistuttavan osion nimeltään ”Trimalkion pidot”, joka kuvaa pitkäkösti upporikkaan Trimalkion järjestämiä ylellisiä juhlia, joissa on tarjolla hyvin mielikuvituksellisia ruokia ja viihdykkeitä. Kirjoittaja on mahdollisesti Tacituksen kuvaama nautintojen asiantuntija, jonka arvioon keisari Nero luotti järjestäessään pitoja. Häntä kuitenkin syytettiin aiheetta salaliitosta keisaria vastaan, joten hän teki itsemurhan ja kirjoitti pilkkaavan luettelon keisarin häpeällisistä teoista.⁸⁵ Ei ole täysin varmaa, onko tämä sama Petronius kuin *Satyriconin* kirjoittaja. Trimalkion pitojen suomennoksen yhteydessä Linkomies kirjoittaa, että se on todennäköistä, että kirjoittaja on sama, koska teoksen on selvästi kirjoittanut suuri pilkkaaja, mikä sopii Tacituksen kuvaukseen Petroniuksesta. Lisäksi sen kirjoitusajankohdaksi sopisi hyvin ensimmäisen vuosisadan puoliväli, jolloin myös Nero hallitsi.⁸⁶ Mikäli se on kirjoitettu Neron aikana, se on kirjoitettu mahdollisesti 15-25 vuotta *De Vita Contemplativan* jälkeen.

Horatiuksen satiireissa pilkataan myös rikkaita, mutta kritiikin sisältö on hieman toisenlainen. Kun Petronius ja Filon kuvaavat ylellistä juhlamista yksityiskohtaisesti, Horatius perustelee, että rikkaus on turhaa, koska perustarpeet saadaan tyydytettyä helposti. Hän esimerkiksi perustelee, että vaikka rikkaan pelto tuottaisi 100 000 vakkaa jyviä, rikkaan vatsaan ei mahdu enempää kuin kirjoittajan omaan vatsaan.⁸⁷

Teoksessa on myös nähty piirteitä myös monista muista kirjallisuudenlajeista. Esimerkiksi Engberg-Pedersen antaa kaksi mahdollista määritelmää. Ensimmäinen on se, että teos on moraalifilosofinen tutkielma. Tätä hän perustelee ensinnäkin sillä, että teoksen aiheena on moraalisen elämän kuvailu usean esimerkin kautta, mikä oli tyypillistä antiikin ajan moraalifilosofisissa teoksissa. Teoksen alussa Filon kertoo kirjoittaneensa aiemmin essealaisista ja aikoo nyt kertoa toisenlaisen esimerkin hyvästä elämästä. Tämä muistuttaa Nihomakhoksen etiikkaa, jossa Aristoteles luettelee neljän eri ihmisen elämää, joiden elämät

---

⁸⁴ Brumberg-Kraus 2014, 164–165.

⁸⁵ Linkomies 1968, 70–72.

⁸⁶ Linkomies 1968, 74.

⁸⁷ Hor. S. 1.1.45–50; LCL 194: 9.

toimivat esimerkkeinä, kun käsitellään kysymystä, millaista on hyvä elämä. Toiseksi hän perustelee tätä sillä, että Filon määrittelee teoksensa pragmateiaksi (πραγματεία)⁸⁸, joka hänen mukaansa tarkoittaa systemaattista tai tieteellistä tutkielmaa, jollaisen Aristoteles keksi.

Kolmas perustelu on se, että teos sisältää samankaltaisia tyylikeinoja. Esimerkiksi siirtymäkohdissa on sellaista metatekstiä, mitä Aristoteleskin olisi voinut kirjoittaa.⁸⁹

Tässä näkemyksessä ei niinkään korostu se puoli, että teos olisi osa pitokirjallisuuden traditiota. Sen sijaan Aristoteleen vaikutus nähdään vahvana. Mielestäni näiden ei tarvitse olla ristiriidassa. On selvää, että Filon käyttää suuren osan teoksestaan terapeuttien pitojen kuvailuun ja vertaa niitä esimerkiksi pitokirjallisuuden klassikoiden kuvauksiin. Näin hän liittää teoksensa pitokirjallisuuteen. Siitä huolimatta teoksessa voi olla piirteitä muista kirjallisuudenlajeista. Toinen näkemys, jonka Engberg-Pedersen esittää on se, että teos muistuttaa utopistista fantasiaa, joka kuvaa ihanteellista yhteiskuntaa tai ihmisyyhteisöä. Tällainen tyyli on fiktiivinen, mutta sillä on vakava päämäärä. Esimerkiksi Platonin Valtiossa keskustellaan ihanteellisesta yhteiskunnasta fiktiivisen tarinan avulla.⁹⁰

Teoksessa voi nähdä myös piirteitä antiikin forensisesta puheesta. Teos nimittäin pyrkii kaikin tavoin perustelemaan sitä, miten toisten toiminta on moraalisesti oikeaa ja toisten väärää. Teoksen alussa Filon myös vakuuttelee omaa luotettavuuttaan, mitä esiintyy myös esimerkiksi Lysiaan forensisissä puheissa. Käsitelen tätä aihetta myös retorisesta näkökulmasta kohdassa 5.6.

Tämä alaluku on osoittanut, että *De Vita Contemplativassa* on samanlaisia piirteitä hyvin monenlaisten teosten kanssa ja siksi sen määrittelemisen tietyn kirjallisuudenlajin edustajaksi on vaikeaa. On ilmeistä, että teoksessa on yhtymäkohtia pitokirjallisuuteen, mutta samalla siinä voi olla systemaattisen tutkimuksen sekä satiirin piirteitä. Lisäksi siinä voi nähdä jopa oikeuspuheiden piirteitä. On myös monia muita tekstejä, joihin teoksella on yhtymäkohtia, mutta niiden tyyli laji vaikuttaa olevan sen verran kaukana Filonin teoksesta, että käsitelen niitä muissa osissa siltä osin kuin niiden vertailu on relevanttia.

4.2. ”Muiden” pidot (40-47)

Kohdassa 40-47 Filon vertaa terapeuttien pitoja ’muiden’ pitoihin. Olennainen piirre ’muiden’ toiminnassa on laimentamattoman viinin juominen, josta seuraa väkivaltaisuutta.

---

⁸⁸ Cont. 1. Muissa käänöksissä sanaa ei käännetä tutkielmaksi. Yonge sekä Colson kääntää ”subject” ja Taylorilla ei ole sanalle käännösvastinetta.

⁸⁹ Engberg-Pedersen 1999, 41.

⁹⁰ Engberg-Pedersen 1999, 43.

Intertekstuaalisuuden kannalta olennainen kysymys on myös, keitä ovat nämä 'muut' ovat, joita Filon vertaa terapeutteihin. Niehoff maintsee 'muut' artikkelissaan, mutta ei sano heistä enempää, kuin että he ovat juopuneita henkilöitä, jotka hyökkäävät toistensa kimppuun ja pröystäilevät omaisuudellaan.⁹¹ Pröystäily liittyy tosin myöhempään kohtaan, joissa kerrotaan roomalaisista pidoista, jotka eivät ole mielestäni välttämättä samat kuin ensimmäiset pidot. Brumberg-Kraus havaitsee 'muiden' kuvailussa tyyllillisen yhteyden muihin teksteihin.

Varmistuakseni, että 'muiden' pitojen kuvailussa ei lainata suorasti tai epäsuorasti muita tekstejä, etsin TLG:stä tekstejä, joissa esiintyy samaa sanastoa. TLG antoi joitakin tuloksia, mutta niissä ei käytetty samoja sanoja vastaavassa merkityksessä. Tosin, kuten kirjoitin aiemmin, TLG ei anna välttämättä kaikkia relevantteja tuloksia, koska se ei osaa huomioida esimerkiksi synonyymejä tai tekstejä muilla kielillä kuin kreikaksi.

Koska Filonin kuvailemat henkilöt eivät vaikuta esiintyvän muissa teksteissä, yhteys muihin teksteihin on lähinnä tyyllillinen; vastaavia henkilöitä esiintyy muissa teksteissä. 'Muita' voidaan pitää kenties Filonin luomina kirjallisina hahmoina tiettyä tarkoitusta varten. Toisaalta en voi poissulkea sitä mahdollisuutta, että Filon kuvailee joitakin oikeasti kohtaamiaan henkilöitä, joiden kuvailu vain on sopinut hyvin tyyllilajiin. Niehoffin artikkelissa on alaviite 18, jossa kerrotaan, että Filonin kuvailua tässä kohtaa on usein pidetty todellisena kuvailuna. Viitteeksi hän mainitsee kuitenkin vain muutaman sivun vuonna 1887 julkaistusta kirjasta.⁹² Oli kyseessä sitten keksityt tai todelliset hahmot, Filon kuvailee heitä, jotta voisi verrata heitä terapeuttien pitoihin.

Filon rinnastaa 'muiden' toimintaa myös joihinkin kirjallisuudessa esiintyviin tapahtumiin. Ensin Filon rinnastaa 'muiden' pidot kykloopista kertovaan kertomukseen. Subtekstinä toimii Homeroksen Odysseian yhdeksännen laulun osuus, jossa kerrotaan kykloopista. Filon tekee viittauksen lainaamalla epäsuorasti Odysseiaa. Hän myös mainitsee Odysseuksen ja kykloopin, vaikka ei mainitse Homerosta.

Filon kertoo, että nämä muut syövät ihmisistä palasia, kuten kyklooppi syö Odysseiassa. Odysseiassa kerrotaan, että Odysseus ja hänen seuralaisensa ajautuivat Kyklooppien saarelle. Kykloopit olivat yksisilmäisiä jättiläisiä, jotka asuivat luolissa. Seurue meni erääseen luolaan, jossa asukas ei ollut paikalla. Kun tämä tuli takaisin, Odysseus seuralaisineen onnistui piiloutumaan luolan nurkkaan. Myöhemmin Kyklooppi kuitenkin huomasi heidät ja kaksi

---

⁹¹ Niehoff 2010, 101.

⁹² Niehoff 2010, 100; Niehoff viittaa sivuihin 297–302 teoksessa: Massebieau, "Le traité de la Vie Contemplative et la question des thérapeutes," *RHR* 16 (1887).

kerrallaan tappoi heitä, paloitteli heidän ruumiinsa ja söi heidät. Odysseys päätti antaa Kykloopille lahjaksi kannullisen viiniä. Tämän juotuaan hän nukahti ja Odysseus sekä eloonjääneet seuralaiset pakenivat.⁹³

Odysseiasta tulevan subtekstin tunteminen ei ole välttämätön Filonin sanoman ymmärtämisen kannalta. Joka tapauksessa on selvää, että nämä muut syövät palasia ihmisistä. Molemmista teksteissä puhutaan myös viinistä. Kyklooppi nukahtaa viinistä ja viinin nauttiminen aiheuttaa hänelle ongelmia. Filon ei kuitenkaan rinnasta Kykloopin ja muiden viinin juomista.

Filon mainitsee myös leivän ja suolan sekä pian sen jälkeen juomauhrit. TLG:n haun perusteella leipä ja suola esiintyvät yhdessä myös muualla Filonilla sekä muissa antiikin teksteissä. Kyseessä on ilmeisesti jonkinlainen sanonta. Lisäksi leipä ja suola esiintyvät yhdessä juomauhrin kanssa myös Filonin teoksessa *De Specialibus legibus*.⁹⁴ Seuraavaksi Filon kirjoittaa urheilukilpailuista, mutta kirjallisuudesta tai TLG:stä ei löytynyt viittauksia muihin antiikin teksteihin.

Filon myös siteeraa komediakirjailijaa, mutta ei ole selvää, ketä kirjailijaa hän tarkoittaa. Tunnetuin kreikan komediakirjailija lienee ollut Aristofanes, mutta epäselväksi jää, onko sitaatti jostakin hänen teoksestaan. Aristofaneen teoksesta ”Ampiaiset” löytyy tosin samankaltainen kuvaus viinin aiheuttamasta väkivaltaisuudesta pidoissa, mutta ilmeisesti Filonin sitaatti ei ole kyseisestä katkelmasta. Kyseisessä kohdassa kerrotaan Filokleonista, joka menee pitoihin. Hän humaltuu ja alkaa väkivaltaiseksi.⁹⁵

Filon myös kirjoittaa, että viini vaikuttaa joissakin juhlijoissa kuten Mandrake (μανδραγόραν). Tämä aiheuttaa sen, että he nukahtavat. Mandrake tarkoittanee rohtomandrakea, jota käytettiin antiikin maailmassa erilaisiin tarkoituksiin. Suomenkielellä sitä kutsutaan myös alruunaksi tai lemmenmarjaksi. Mandrakeen viitataan monissa kreikkalaisissa ja roomalaisissa teksteissä ja usein se liittyy unen saamiseen. Esimerkiksi roomalaiset sekoittivat sitä viiniin, jota he tarjosivat ristiinnaulittaville. Sen sanottiin vaivuttavan syvään uneen.⁹⁶ Esimerkki kreikkalaisesta tekstistä on Ksenofonin Pidot, jossa hän kirjoittaa Sokrateen sanoneen, että kuten viini tuudittaa surut uneen, samoin mandrake tuudittaa miehen uneen.⁹⁷

---

⁹³ Odysseia 9.215–475; LCL 104: 330.

⁹⁴ Spec. III 96; LCL 320: 536.

⁹⁵ Wasps 1299–1325; LCL 488: 386–388.

⁹⁶ Simoons 1998, 113.

⁹⁷ Sym. 2.24; LCL 168: 583–585.

4.3. Roomalaiset pidot (48-56)

Seuraavaksi Filon alkaa kuvailla pröystäileviä roomalaistyyllisiä pitoja, joita kreikkalaiset ja barbaarit haluavat järjestää. Ei ole aivan selvää, puhuuko Filon samoista pidoista kuin kohdassa 40-47, koska tässä vaikuttaa olevan jonkinlainen taite. Filon alkaa kertoamaan uudesta asiasta sanomalla: ”Vastaavasti joku saattaa hyväksyä kaikkialla nykyisin vallitsevan tavan järjestää pitoja...”. Myös aihe muuttuu. Kun aiemmin Filon kirjoitti lähinnä viinistä ja siitä seuranneista ongelmista, nyt Filon kirjoittaa italialaisista kalleuksista ja muista ylellisyyksistä. Myös Brumberg-Kraus erottaa italialaistyylliset pidot muista kuvailluista pidoista.⁹⁸

Niehoffin mukaan ei ole selvää, kirjoittaako Filon todellisista pidoista Aleksandriassa, jotka ovat saaneet vaikutteita Roomasta, vai ovatko nämä kirjallisia *topoksia*.⁹⁹ Sen sijaan Brumberg-Kraus on selvästi sitä mieltä, että nämä pidot eivät ole kovin todellisia. Hän perustelee tätä sillä, että tällainen ylellisyyksien kuvailu oli tyypillistä Filonin ajan kirjallisuudessa.

Samankaltaista ylellisyyksien kuvailua esiintyy Trimalkionin pidoissa. Pöydälle on esimerkiksi katettu 12 ruokalajia kahdentoista taivaanmerkin mukaisesti.¹⁰⁰ Viihdykkeenä on muun muassa ilveilijöitä: ”Sangen mauttomasti esiintyvä miehentolvana” yhdessä tikapuilla tanssivan pojan kanssa, joka hyppii palavien vanteiden läpi ja kannattelee saviastiaa hampaissaan. Teoksen kertojan mukaan vain Trimalkion ihaili tällaista taidetta.¹⁰¹ Kertoja ystävineen päättää paeta pidoista, koska siellä olo käy sietämättömäksi. Tämä kuitenkin osoittautuu vaikeaksi.¹⁰²

4.4. Platonin ja Ksenofonin pidot (57-63)

Filon vertaa terapeuttien pitoja Platonin ja Ksenofonin pitoihin, jotka ovat ehkä tunnetuimpia antiikin pitokirjallisuuden edustajia. Filon kertoo, että nämä on kirjoitettu esimerkeiksi hyvistä pidoista. Kuitenkin, Filon pitää näitä lähinnä esimerkkeinä huonoista pidoista. Hän kertoo, että nämä näyttävät huvittavilta verrattuna terapeuttien pitoihin.

Ksenofonin pitoja Filon kuvailee melko niukasti. Hän mainitsee vain luettelomaisesti erilaisia huvituksia, joita pidoissa esiintyy. Colsonin mukaan Filon kirjoittaa Ksenofonista

---

⁹⁸ Brumberg-Kraus 2014, 164.

⁹⁹ Niehoff 2010, 108.

¹⁰⁰ Petr. 35–36; LCL 15: 62–65.

¹⁰¹ Petr. 53–54; LCL 15: 108–113.

¹⁰² Petr. 72–72; LCL 15: 164–167.

hyvin pinnallisesti. Ksenofon kuvailee pitojen huvituksia ainoastaan teoksensa alussa ja lopussa. Teos sisältää kuitenkin runsaasti vakavaa puhetta, jota Filon ei huomioi ollenkaan.¹⁰³

Platonin pidoista hän sen sijaan kirjoittaa selvästi enemmän. Filon kertoo, että pidot liittyvät rakkauteen (ἔρωϑ), eivätkä pelkästään sellaiseen rakkauteen, jota hän pitää luonnollisena, vaan myös pederastiaan. Hänen kuvauksensa ei ole uskollinen Platonin kuvaukselle. Ensiksi, hän tulkitsee ”rahvaanomaisen rakkauden” (πάνδημος ἔρωϑ) väärin. Se ei tarkoita vain pederastiaa, vaan kohdistuu myös naisiin. Toiseksi, hän ohittaa ”taivaallisen rakkauden” kevyesti ja sanoo, että siitä puhutaan vain nokkeluuden takia ja se ei ole olennaista. Pederastia liittyy Platonin tekstissä ennemmin juuri tähän taivaalliseen rakkauteen.¹⁰⁴

4.5. Terapeuttien pidot (64-90)

Kohdasta 64 alkaen Filon siirtyy kertomaan terapeuttien pidoista vastakohtana aiemmin kuvaamille pidoille. Juhlaa vietetään viikon seitsemäntenä päivänä. Pidoissa ei ole orjia ja ne ovat askeettiset verrattuna muihin pitoihin. Viiniä ja monipuolisia ruokia ei ole tarjolla, vaan ainoastaan vettä ja leipää. Istuimet ovat myös askeettiset.

Kun Filon kertoo, että juhlata vietetään seitsemäntenä päivänä, hän kertoo myös, että luku seitsemän on erityinen luku. Heti tämän jälkeen hän kertoo, että myös luvun neliö, eli 49 on erityinen luku. Kaikkein pyhin on kuitenkin luku 50, joka seuraa lukua 49.

Viidentenäkympmentenä päivänä terapeutit viettävät kaikkein suurinta juhlaa. Filon perustelee, että tämä luku on johdettu suorakulmaisen kolmion neliöstä. Tästä kirjoitan lisää seuraavassa luvussa.

Luvun seitsemän pyhyys voi toisaalta perustua Raamattuun, jossa seitsemäs päivä on määrätty sapatiksi. Sen sijaan lukujen 49 ja 50 pyhyydelle on vaikeampi keksiä perusteluita Raamatusta. Riemuvuosi on joka 50. vuosi, mutta muuten luku ei ole kovinkaan yleinen. Luvusta 49 puhutaan myös riemuvuoden kohdalla 3. Mooseksen kirjassa. Luku on seitsemän vuosiviikkoa eli 7 kertaa 7 vuotta. Riemuvuosi kuuluu viettä, kun tämä aika on kulunut.¹⁰⁵

Terapeuttien pitojen kuvauksen lopussa on viittaus Exoduksen kuvaukseen siitä, kun Mooses halkaisee punaisen meren ja israelilaiset pääsevät pakenemaan egyptiläisiä.¹⁰⁶ Filon

¹⁰³ Colson 1941, 521; LCL 363: 521.

¹⁰⁴ Colson 1941, 521; LCL 363: 521.

¹⁰⁵ 3.Moos. 25:1–12.

¹⁰⁶ 2.Moos. 13:21–31.

myös kirjoittaa, että terapeutit käyttävät laulunsa esikuvana sitä, kun israelilaiset lauloivat päästyään egyptiläisiä pakoon.¹⁰⁷

5 Retorisia huomioita

Intertekstuaalisessa vertailussa kävi ilmi, että Filonin teokselle löytyy paraleelleja, kuten Petroniuksen *Satyricon*. *Satyricon* on satiirinen romaani, joten se on fiktiivinen ja sen tarkoituksen on kritisoida pilkallisesti ihmisten paheita tai yhteiskunnallisia ongelmia. Mikäli *De Vita Contemplativa* on paralleelinen esimerkiksi *Satyriconille*, voidaan perustella, että sekin on ainakin osittain fiktiivinen ja vastustajien negatiivisia ominaisuuksia korostava.

Mielestäni *Satyricon* on yksi kaikkein relevanteimmista vertailukohdista, koska siinä on selvästi vastaavaa pitojen ylellisyyden kritiikkiä. Kuitenkin myös muut mainitut vertailukohdat, kuten moraalifilosofinen tutkielma ja utopistinen fantasia ovat fiktiivisiä paraleelleja, jotka todistavat sen puolesta, että Filonin kuvauskaan ei välttämättä ole aivan todellinen. Lisäksi havaitsin yhteyden forensiseen puheeseen, jollainen liittyy todelliseen tilanteeseen, mutta voi sisältää retorista liioittelua. Käsitelen tätä tarkemmin kohdassa 5.6.

Tässä osiossa keskityn tarkemmin Filonin retorisiin keinoihin ja yritän selvittää, liioitteleeko Filon kirjoittaessaan muiden pidoista. Filonin retoriikasta löytyy Manuelin Alexandren tutkimus ”Rhetorical argumentation in Philo of Alexandria”. Teos sisältää Filonin tekstien retorista analyysiä ja sovittaa niitä antiikin puheiden rakenteisiin. Teoksessa on kuitenkin vain yksi viittaus *De Vita Contemplativaan*. Kyseisessä kohdassa Filon kertoo eräästä terapeutista, joka selittää pyhiä kirjoituksia ja jonka puheessa tärkeää ei ole puhetaito.¹⁰⁸ Alexandre perustelee tällä kohdalla sitä, että Filon asettuu joissakin kohdissa puhetaitoa vastaan. Siitä huolimatta Alexandren mukaan Filonin tapa kirjoittaa on hyvin retorinen ja hänen kirjoituksilleen löytyy paraleelleja muun muassa Cicerolta.¹⁰⁹ Siksikin on perusteltua käsitellä *De Vita Contemplativaa* retorisesta näkökulmasta.

5.1. Retoriset yksiköt ja retorinen tilanne

Tutkittava katkelmaa voi kokonaisuudessaan pitää yhtenä retorisena yksikkönä. Koko katkelmaa yhdistää nimittäin muiden pitojen vertailu terapeuttien pitojen kanssa. Katkelmaa myös yhdistää toistuvat retoriset keinot, etenkin vastakkainasettelut eli antiteesit, liioittelut eli hyperbolat sekä kielikuvat ja metaforat. Katkelmassa esiintyy muitakin retorisia keinoja,

---

¹⁰⁷ 2.Moos. 15:1–21.

¹⁰⁸ Cont. 75; LCL 363: 158.

¹⁰⁹ Alexandre 1999, 102–103.

mutta niitä ei välttämättä esiinny niin toistuvasti, että voisin pitää niitä koko katkelmaa yhdistävinä.

Kielikuvalla tarkoitan työssäni samaa kuin englannin sana ”simile”, joka tarkoittaa samaistusta, jossa käytetään sanoja kuten ”kuin” tai ”samoin”, kuten lauseessa: ” Hän on kuin puu, vetten äärelle istutettu” (Ps.1:3). Sen sijaan metaforassa ei käytetä tällaisia sanoja. Tästä esimerkkinä on lause: ”Hän on se kivi, joka ei teille rakentajille kelvannut mutta josta on tullut kulmakivi” (Apt.4:11). Vastaava erottelu metaforan ja kielikuvan välillä on tehty jo Aristoteleen Retoriikassa, joten on perusteltua huomioda tämä antiikin tekstin analyysissä. Aristoteles kirjoittaa kielikuvasta ”Kuva (εἰκὼν) on kuin metafora. Se eroaa kuitenkin hieman. Kun hän sanoo Akhilleuksesta, että hän juoksee kuin leijona, on se kuva, mutta kun hän sanoo ”leijona juoksee”, on se metafora. Koska molemmat ovat urheita, nimittää hän Akhilleusta leijonaksi ja muuttaa näin merkityksen”.¹¹⁰

Toisaalta, vaikka katkelma sisältää edellä mainittuja yhdistäviä piirteitä, voidaan se jakaa myös useampaan pieneen retoriseen yksikköön. Tekstissä vaihtuu joitakin kertoja vertailun kohde ja siksi teksti on käänöksissä usein jaettu alalukuihin kuten tein jo intertekstuaalisessa analyysissäni. Jaan tässä osiossa tekstin samanlaisiin osiin.

Filonin yleisöä ja tekstin tarkoitusta voi olla vaikeaa tavoittaa. Ei ole selvää, kenelle Filon ylipäätään kirjoitti. Hänen kirjoitustensa sisällön perustella voidaan väittää, että hänen yleisönsä oli ainakin oppinutta ja tunsivat sekä kreikkalaisen että juutalaisen kulttuurin ja kirjoitukset. Teos liittyy mahdollisesti juutalaisten ja kreikkalaisten välisiin konflikteihin Aleksandriassa ja sen tarkoituksena on puolustaa juutalaisten hyveellisyyttä. Joan E. Taylorin mukaan teoksella on poliittinen päämäärä ja se ei ole kirjoitettu täysin objektiivisella tavalla.¹¹¹ Mikäli teoksella on poliittinen päämäärä, siksikin on kiinnostavaa tutkia, onko tekstissä käytetty vastaavaa retoriikkaa kuin antiikin forensisissä puheissa, jotka tarkoittavat syytös- tai puolustuspuheita, jollaisia pidettiin oikeuden edessä.

Taylor myös kirjoittaa, että teoksessa on piirteitä, jotka viittaavat sen olevan kirjoitettu muulle kuin juutalaiselle yleisölle. Tähän viittaa esimerkiksi se, että hän olettaa, että kuulijat eivät tunne sapatin tärkeyttä. Taylor ehdottaa, että teoksen ensisijainen yleisö voisi olla roomalaiset, mukaan lukien keisari Claudius ja roomalaiset virkamiehet sekä kreikkalaisten edustat. Tämä liittyy siis tilanteeseen, jossa Filon toimi juutalaisten edustajana kreikkalaisten

---

¹¹⁰ Rh. 3.4.1; LCL 193: 366; käänös: Josi Purhonen.

¹¹¹ Taylor 2003, 31.

ja juutalaisten riita-asioita koskien. Toisena yleisönä olisivat juutalaiset, jotka lukisivat tekstin myöhemmin.¹¹²

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen sitä, miten liioitteleva retoriikka näkyy lyhyemmissä katkelmissa ja miksi tämä retoriikka on mielestäni liioittelevaa. Tätä ennen käsittelen joka alaluvussa katkelman rakennetta retorisesti näkökulmasta ja lopuksi käsittelen katkelman toimivuutta.

5.2. ”Muiden” pidot (40-47)

Aluksi Filon kirjoittaa ”muiden” pidoista ja se on ensimmäinen pienempi retorinen yksikkö, jota käsittelen. Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun Filon vertaa terapeuttien pitoja joidenkin muiden pitoihin.

Alussa Filon kertoo tavastaan perustella terapeuttien pitojen paremmuutta. Hän kertoo tekevänsä sen asettamalla terapeuttien pidot vastakkain muiden pitojen kanssa. Sitten hän siirtyy varsinaiseen argumentointiin, eli hän alkaa kuvailla negatiiviseen sävyyn, miten ’muut’ käyttäytyvät juotuaan laimentamatonta viiniä. Hän esittää erilaisia vertauksia heidän käyttäytymisestään ja päättyy lopulta jonkinlaiseen johtopäätökseen siitä, millaista on hukkaan heitetty elämä.

Heti katkelman alussa vaikuttaa esiintyvän liioittelevaa retoriikkaa. Filon nimittäin kertoo, miten juhlijat käyttäytyvät juotuaan laimentamatonta viiniä. Tässä on silmiinpistävää ensinnäkin se, että laimentamattoman viinin juominen ei ollut kovin tyypillistä kreikkalaisessa ja roomalaisessa kulttuurissa tai usein se esitetään vähintäänkin negatiivisena asiana. Filon jopa kirjoittaa, että juhlijat käyttäytyvät kuin olisivat ottaneet taikajuomaa tai jotain, joka päihdyttää enemmän kuin laimentamaton viini ja tämän seurauksena käyttäytyvät väkivaltaisesti.

Laimentamattoman viinin juominen ei välttämättä ole liioittelua, jos sitä kerran on tehty jonkin verran antiikin aikana. Se on kuitenkin liioittelua, jos Filon esittää tämän ihailtuna kreikkalais-roomalaisena tapana tai jos hän väittää tämän olevan hyvin tavanomaista toimintaa. Jos tämä toiminta esitetään negatiivisena myös kreikkalais-roomalaisessa kirjallisuudessa, jota käsittelin intertekstuaalisessa analyysissä, Filonin kritiikki ei oikein osu kohteeseensa, vaan olkinukke. Tässä kohdassa ei kuitenkaan ole täysin selvää, kohdistuuko kritiikki vain hyvin rajattuun ryhmään, jota myös kreikkalaiset ja roomalaiset kritisoiivat vai pitoihin laajemmin. Myöhemmässä kohdassa vaikuttaa siltä, että ainakin kritiikki ylellisiä

---

¹¹² Taylor 2003, 42.

italialaistyyllisiä pitoja kohtaan on yleistä, koska hän kirjoittaa, että ne ovat yleisesti suosittuja.¹¹³

Kohdan liioittelevuutta voidaan perustella myös sillä, että kohdalle löytyy paralleeli Aristofaneen ”Ampiaisista”, kuten mainitsin intertekstuaalisessa analyysissäni. Koska kyseinen teos on fiktiivinen komedianäytelmä, Filonin kuvauksen voidaan myös ajatella olevan liioitteleva tai muulla tavalla fiktiivinen.

Filon käyttää erilaisia vertauksia ja metaforia, joiden tarkoituksena on tähdentää, kuinka ylivoimaisen alhaista juhlijoiden käytös on. Ensiksi hän vertaa juhlijoita kesyttämättömiin koiriin, jotka näykkivät toisiaan. Seuraavaksi hän vertaa heitä Kyklooppiin, joka söi ihmisiä ja väittää, että juhlijat ovat tätäkin pahempia. Tämä vertaus on mielestäni metafora, koska kohdassa ei käytetä toiminnan samankaltaisuudesta kertovia sanoja kuten ”kuin”. Sen sijaan Filon kuvailee juhlijoita siteeraten Homerosta: ”Näin he osoittavat totuudenmukaiseksi kertomuksen kykloopista ja Odysseuksen seuralaisista syömällä ihmisistä ”suupaloja”, kuten sanoo runoilija, ja raaemmin kuin kyklooppi itse.”

Seuraavaksi Filon vertaa juhlijoita urheilijoihin. Tässä kohtaa on virke¹¹⁴, jossa on erittäin suuri retorinen lataus: ”Tehtyään aselevon aikana sen vastaisia asioita, samanlaisia kuin urheilukilpailujen kilpailijat tekevät ja väärentävät urheiluharjoituksen kuten väärennetään rahaa, nämä eivät ole urheilijoita vaan kurjia.” Ensinnäkin, juhlijoita siis verrataan urheilijoihin. He nimittäin tekevät samanlaisia asioita kuin urheilijat. Kyseessä on mielestäni kielikuva, koska juhlijoiden sanotaan tekevän *samanlaisia* asioita, joita urheilijat tekevät. Kohdassa voi nähdä myös ironiaa. Ei kuulosta uskottavalta, että humalaiset juhlijat kykenisivät muuten kuin omasta mielestään missään määrin vastaaviin suorituksiin kuin ihailut urheilijat esimerkiksi viisiottelussa tai pitkänmatkan juoksussa. Urheiluun verrattavalla asialla tarkoitetaan ilmeisesti viinin aiheuttamaa tappelua, josta on kerrottu hetkeä aiemmin.

Seuraavaksi kerrotaan, että nämä juhlijat väärentävät urheiluharjoituksen eivätkä siis tee täysin samoja kuin oikeat urheilijat. Urheiluharjoituksen väärentämistä verrataan rahan väärentämiseen. Lopulta saadaan monitasoinen vertausten ketju; terapeutteja verrataan juhlijoihin, joita verrataan huonoihin urheilijoihin, joiden toimintaa verrataan rahan väärentämiseen. Kaiken lisäksi virkkeen lopussa on vielä sanaleikki ” – – nämä eivät ole urheilijoita vaan kurjia”. Kreikankielisessä tekstissä tässä on samankaltaiset sanat ἄθλητής ”urheilija” ja ἄθλιος ”kurja”. Seuraavaksi Filon vielä jatkaa juhlijoiden vertaamista

---

¹¹³ Cont. 48; LCL 363: 140.

¹¹⁴ Tämä on käänöksessäni erillinen virke, mutta alkutekstissä osa pidempää virkettä.

urheilijoihin ja kertoo, mitä tappelusta seuraa. Huonot urheilijat asetetaan myös vastakkain olympiavoittajien kanssa.

Sitten Filon kuvailee sitä, miten jotkut viininjuojat vaipuvat uneen juotuaan jo pitkään. Hän myös kertoo, miten eräät toiset suunnittelevat juovuksissaan tulevia juhlia. Lopuksi Filon kertoo, että juhlajoista tulee läheistensä vihamiehiä ja he menettävät kotinsa. Kokonaisuuden voi nähdä teoksen alussa esiteltyjen teemojen sovelluksena. Ensinnäkin hän kirjoittaa alkupuolella, että on ihmisiä, joilla on oikeanlainen havaintokyky, eli sielun näkökyky ja sellaisia, joilla ei sitä ole.¹¹⁵ Juhlajoista Filon kirjoittaa, että heillä ei vaikuta olevan muuta aistia kuin makuaisti. Toiseksi, hän kirjoittaa alkupuolella, että on hyvä jättää läheisensä, luopua omaisuudesta ja antaa se tarvitseville sekä vetäytyä mietiskelemään, kuten terapeutit tekevät.¹¹⁶ Juhlijat kyllä menettävät omaisuutensa, mutta se ei ole vapaaehtoista, eikä johda parempaan elämään. Filon on myös kirjoittanut aiemmin, että petollisuus johtuu itsekeskeisyydestä ja johtaa kaikenlaiseen pahaan. Juhlajoista hän sanoo, että heidän helppo ja hukkaan heitetty elämänsä on petollista kaikille ja se on syynä läheisten vihamielisyyteen.

5.3. Roomalaiset pidot (48-56)

Seuraavaksi Filon siirtyy kertomaan roomalaisista pidoista. Aluksi hän johdattelee aiheeseen kertomalla, että nykyisin monet ihailevat roomalaisten tapaa järjestää pitoja. Sitten hän kertoo argumenttinsa keskeisen sisällön, eli sen, että pitoja pidetään enemmän mahtailun kuin juhlimisen takia. Sitten hän perustelee väitettään kuvailemalla sitä, miten pidoissa mahtailaan istuimilla, astioilla, orjilla, vaatteilla ja etenkin ruoilla. Filon lopettaa tämän osion toteamalla, että hänen ei kannata jatkaa tästä aiheesta enempää, koska lukija on jo huomannut esimerkkeihin liittyvät ongelmat.

Ylenpalttinen ylellisyys esitetään negatiivisena asiana ja asettuu selvästi vastakkain sen kanssa mitä myöhemmin sanotaan terapeuttien juhlasta. He syövät yksinkertaisesti, heillä on yksinkertaiset istuimet ja heillä ei ole orjia eikä hienoja vaatteita.¹¹⁷ Brumberg-Kraus kiinnittää huomiota siihen, että terapeuttien kuvailu käsittelee lähes kohta kohdalta kaikki samat juhlien piirteet kuin mitä hän luettelee kuvaillessaan roomalaisia pitoja.¹¹⁸

Ylellisyyksien kuvailu vaikuttaa liioittelevalta, koska Filon ensinnäkin väittää ylellisten pitojen olevan yleisiä. Toiseksi hänen tapansa keskittyy niin paljon negatiivisten asioiden kuvailuun, että on luontevaa ajatella, että hän liioittelee tai ainakin kertoo pidoista

---

¹¹⁵ Cont. 10–11; LCL 363: 118.

¹¹⁶ Cont. 12–17. LCL 363: 118–122.

¹¹⁷ Cont. 62–74; LCL 363: 148–158.

¹¹⁸ Brumberg-Kraus 2014, 171.

valikoivasti. Tämä tosin ei ole kovin hyvä argumentti sen puolesta, että Filon liioittelee. Parempi argumentti on se, että erityisesti tämä katkelma muistuttaa esimerkiksi *Satyriconin* satiirista pitojen kuvausta. Näin ollen Filonin kuvauksen ”muiden” pidoista ja etenkin italialaistyyllisistä pidoista voi nähdä satiirisena, johon kuuluu kärjistävä tai liioitteleva tapa kirjoittaa.

Liioittelevuutta voidaan argumentoida myös sillä, että Filon kirjoittaa ylellisten italialaistyyllisten pitojen olevan suosittuja.¹¹⁹ Jos kerran kohdan tarkoitus on olla yleistä kritiikkiä roomalaisten paheellisuutta kohtaan, se ei aivan osu kohteeseensa, koska heidän omatkin tekstinsä esittävät ylelliset pidot naurettavassa valossa. Tosin, tätä argumenttia pitäisi vielä parantaa siltä osin, että pitäisi tehdä laajempaa vertailua siitä, miten Filonia edeltänyt kirjallisuus suhtautuu ylellisiin pitoihin. Esimerkiksi *Satyricon* saattaa olla kirjoitettu vasta vähän *De Vita Contemplativan* jälkeen.

5.4. Platonin ja Ksenofonin pidot (57-63)

Kohdan alussa Filon esittelee molemmat teokset johdannoksi ja taustaksi tuleville argumenteilleen. Seuraavaksi hän esittelee väitteensä lyhyesti, eli sen, että nämä pidot toimivat merkittävänä esikuvina pitojen järjestelyille, mutta ovat naurettavia verrattuna terapeuttien pitoihin. Sitten hän perustelee väitettään osoittamalla, että Platonin pidot ovat täynnä moraalittomuutta. Hän keskittyy etenkin pederastian arvosteluun, minkä moraalittomuutta hän perustelee sillä, miten pederasti turmelee sekä lemmikkinsä että itsensä. Hän lopettaa argumentaation kertomalla vaikenevansa joistakin Platonin kertomuksista, jotka ovat niin järjettömiä, että Mooseksen oppilaat suorastaan halveksivat niitä.

Filonin argumentissa johtopäätös on se, että terapeuttien pidot ovat paremmat kuin Platonin ja Ksenofonin ja tätä perustellaan etenkin Platonin kertomuksen moraalittomuudella. Hän tuo esiin etenkin pederastian tuomia ongelmia. Hän perustelee pederastian ongelmallisuutta sillä, että nämä turmelevat poikia tekemällä heistä androgyynejä. Lisäksi hän kertoo, että he tuhoavat myös oman mielensä ja ruumiinsa sekä menettävät omaisuutensa. He myös aiheuttavat sen, että kaupungeista tulee autioita, koska lapsia ei enää synny. Filon myös kertoo, että nämä Platonin ja Ksenofonin pidot ovat täynnä sellaista typeryyttä, että ne todistavat itseään vastaan.

Intertekstuaalisessa vertailussa tuli jo ilmi, että Filonin kuvaus Ksenofonin pidoista on hyvin yksipuolinen. Hän nostaa pidoista vain tiettyjä piirteitä esiin, nimittäin huvituksia. Näin hän saa esitettyä ne naurettavassa valossa. Tätä voi pitää eräänlaisena hyperbolana.

---

¹¹⁹ Cont. 48; LCL 363: 140.

Filon ei anna ihan oikeaa kuvaa myöskään Platonin pidoista kirjoittaessaan, että Platon tarkoittaa pederastiaa kirjoittaessaan yleisestä rakkaudesta. Ei ole kuitenkaan aivan selvää, onko kyse liioittelusta vai väärinymmärryksestä. Myös kaksiruumiisiin ihmisiin hän suhtautuu kenties liian vakavasti. Kyseessä on kuitenkin vertaus,¹²⁰ jota ei ehkä kuuluisi ottaa kovin vakavasti, mutta Filon käyttää sitä osoituksena Platonin pitojen naurettavuudesta ja korostaa, että Mooseksen seuraajat halveksivat tällaisia kertomuksia. Näin Filon saa esitettyä koko teoksen huonossa valossa.

5.5. Terapeuttien pidot (64-90)

Seuraavaksi Filon kertoo vastakohtaksi aiemmin kerrotulle terapeuttien pidoista. Hän kertoo ensin, miksi he viettävät juhlaa juuri tiettyinä päivinä. Sitten hän kertoo juhlan alkuun kuuluvasta rukouksesta ja siirtyy kertomaan istuimista, palvelijoista, ruoasta ja ohjelmasta.

Terapeuttien kuvailun yhteydessä käytetään argumentaatiota, joka on hieman yllättävää. Filon nimittäin kertoo, että juhlia vietetään päivinä, joiden järjestysnumero on pyhä. Seitsemän on pyhä luku, joten joka viikon seitsemäntenä päivänä on juhla. Myös luku 49 on pyhä, koska se on seitsemän neliö ja se edeltää kaikkein pyhintä lukua 50. Silloin on kaikkein suurin juhla. Filon kertoo, että luku 50 on johdettu suorakulmaisen kolmion neliöstä. Tämä selitys on hieman epäselvä, mutta luku 50 saadaan ainakin silloin, kun lasketaan yhteen lyhimpien mahdollisten suorakulmaisen kolmion sivujen neliöt, eli $3^2 + 4^2 + 5^2$.

Kohdassa 67 Filon kertoo terapeuttien vanhimmista. Tässä yhteydessä Filon käyttää kieltä metaforisesti ja itsekin selittää omaa metaforaansa. Vanhimmat eivät tarkoita niitä, jotka ovat eläneet kauiten, vaan niitä, jotka ovat eläneet jo pitkään kontemplatiivista elämäntapaa. Seuraavaksi Filon kuvailee terapeuttien juhlaa. Nämä poikkeavat hyvin paljon niistä pidoista, joihin hän näitä vertaa. Istuimet ovat askeettisia, heillä ei ole orjia, tarjolla ei ole viiniä ja ruoka on askeettista.

Viinistä Filon sanoo kohdassa 74, että se on tyhmyyden lääke ja siksi sitä ei ole tarjolla. Lopuksi hän kertoo terapeuttien öisestä juhlasta, jossa viiniä käytetään metaforisessa merkityksessä. Viini on Jumalan rakkauden viiniä ja liittyy kenties laulamiseen, josta Filon on kirjoittanut hetkeä aiemmin. Siinä terapeutit ovat laulaneet kahtena kuorona; miesten ja naisten kuorona. Seuraavaksi kaksi kuoroa muuttuvat yhdeksi ja jatkavat laulua ja koreografiaa. Ilmeisesti tähänkin toimintaan viitataan viininä tai väkevänä juomana hetkeä myöhemmin. Tämä viini eroaa 'muiden' pitojen viinistä sikäli, että siitä ei seuraa mitään

---

¹²⁰ Colson 1941, 521; LCL 363: 521.

pahaa. Terapeuttien kerrotaan juovan tätä viiniä aamuun asti ja heistä tulee virkeämpiä kuin mitä he olivat tullessaan juhlaan.

5.6. De Vita Contemplativa ja forenssinen puhe

Retorisessa analyysissäni olen kiinnittänyt huomiota muun muassa hyperboliin, josta konkreettinen esimerkki on se, että ”muiden” kerrotaan juovan laimentamatonta viiniä. Intertekstuaalisessa vertailussa kävi ilmi, että Filonin kuvaukselle muiden pidoista löytyy paralleelleja, kuten Petroniuksen satiirinen *Satyricon*, joka on selvemmin fiktiivinen ja liioitteleva teos kuin Filonin teos. Retorisessa analyysissä olen esittänyt mahdollisuuden, että kenties Filoninkin teoksessa on satiirisia piirteitä, kun hän kuvaa muiden pitoja. Teoksessa on kuitenkin myös yhtäläisyyksiä antiikin forenssin puheen kanssa, joka on hieman yllättävää, kun ottaa huomioon sen, että teosta useammin aiheensa ja tyyliensä perusteella verrataan kaunokirjallisuuteen tai tutkielmaan. Käsittelen tässä luvussa tarkemmin, mitkä piirteet muistuttavat forenssisestä puheesta.

Aristoteleen määritelmän mukaan forenssinen puhe tarkoittaa puolustus- tai syytöspuhetta oikeudessa.¹²¹ *De Vita Contemplativa* ei ole puhe, vaan kirjallinen teos, mutta on kiinnostavaa tutkia, olisiko teoksessa forenssin retoriikan piirteitä. Ajatukseni tällaiseen vertailuun lähti siitä, että havaitsin Filonin käyttävän teoksensa alussa sellaista retorista keinoa, mikä esiintyy usein antiikin puheissa. Hän nimittäin vakuuttelee kertovansa terapeuteista totuuden lisäämättä siihen mitään.¹²² Filon todistelee omaa luotettavuuttaan myös sillä, että hän kertoo, missä terapeuttiyhteisö asuu. Koska yhteisö asuu lähellä Aleksandriaa, kuka tahansa saattaisi käydä tutustumassa yhteisöön ja osoittaa Filonin väitteet vääriksi. Vastaavanlaista vakuuttelua esiintyy esimerkiksi joissakin Lysiaan forenssisissä puheissa, joissa hän puolustaa syytettyä oikeudessa. Näissä puheissa puhuja usein vakuuttelee olevansa luotettava väittämällä, että kertoo asiasta totuuden lisäämättä tai pimittämättä mitään.¹²³ Esimerkiksi puheessa *In Eratosthenem* Lysias kirjoittaa: ”Minä osoitan teille alusta alkaen kaikki minun tekoni niin, että en lisää mitään, vaan kerron totuuden.”¹²⁴ Vaihtoehtoisesti puhuja saattaa esimerkiksi vakuutella, että hänen tekemisiään tai sanomisiaan on vääristelty ja nyt haluaa korjata asian.

---

¹²¹ Rhet. 1.3.3–5; LCL 193: 32.

¹²² Cont. 1. LCL 363: 112.

¹²³ Esim. Lys. 3.3, 4.4, 8.2.; LCL 244: 72, 96–98, 170; Lysiaan teot on numeroitu, joten ensimmäinen luku tarkoittaa teoksen järjestysnumeroa. Esim. 1.5. tarkoittaa teoksen *In Eratosthenem* kohtaa 5.

¹²⁴ Lys. 1.5; LCL 244: 6; käänös: Josi Purhonen.

Myös Taylor kiinnittää huomiota siihen, että teoksessa on puheen piirteitä. Aivan teoksen alussa Filon nimittäin kirjoittaa kertoneensa (διαλεχθείς) aiemmin esseelaisista ja puhuu (λέξω) nyt toisesta aiheesta.¹²⁵ Sanavalinnat viittaavat enemmän puhumiseen kuin kirjoittamiseen. Taylorin mukaan Filon ei suoraan puhuttele yleisöänsä, mutta kohdassa 73 hän viittaa heihin kirjoittaessa: ”tiedän, että jotkut nauravat kuullessaan tämän.”¹²⁶

Kiinnostavaa on myös se, että kun esimerkiksi *Satyricon* ja eräät muut teokset kuvailevat vain negatiivisia pitoja, Filon asettaa kaksi osapuolta, joista toiset hän esittää negatiivisessa valossa ja toiset positiivisesti. Vastaavasti forenssisessä puheessa usein puolustetaan jonkun syyttömyyttä ja perustellaan jonkun syyllisyyttä. Tosin vastakkainasettelua voi nähdä muissakin teksteissä kuten Athenaioksen teoksessa *Deipnosophistae*, mutta kun huomioidaan myös vakuuttelu omasta luotettavuudesta, saadaan kokonaisuus, joka muistuttaa forensista puhetta.

Erona forensiseen puheeseen on kuitenkin se, että Filonin kritiikki on yleistä ja hän ei keskity yksittäisen riita-asian selvittelyyn. Brumberg-Kraus kiinnittää huomiota siihen, että vaikka Filonin kuvaus terapeuteista olisi melko luotettava, hänen kuvauksensa muiden pidoista on kirjallisuudessa esiintyvien kuvausten värittämä.¹²⁷ Hän ei siis kuvaa pitoja sellaisena kuin ne ovat todellisuudessa hänen aikanaan. En pidä mahdottomana ajatusta, että Filonin kuvaus muiden pidoista olisi liioitteleva, mutta terapeuttien kuvaus olisi ainakin jossakin määrin totuudenmukainen, koska teoksessa on myös forensiseen puheeseen sopivaa oman luotettavuuden vakuuttelua sekä vastakkainasettelua.

6 Loppupäätelmät

6.1. Liioitteleeko Filon muiden pitojen kamaluuksia?

Olen työssäni kääntänyt suuren osan teosta ja kiinnittänyt huomiota sen intertekstuaalisuuteen sekä retoriikkaan. Sen valossa koostan nyt sen, mitä vastauksia löysin tutkimuskysymykseeni eli siihen, liioitteleeko Filon kuvaillessaan vastustajiaan ja heidän pitojaan.

Ensiksi on todettava, että teksti sisältää joitakin selviä viittauksia antiikin teoksiin, erityisesti Platoniin ja Ksenofoniin. Näiden kohdalla on helppo sanoa, onko Filonin kuvaus totuudenmukainen, koska tekstejä voidaan verrata. Intertekstuaalinen katsaukseni osoitti, että Filon ei kuvaile edellä mainittuja pitojen kuvauksia oikein. On mahdollista, että tämä on retorista liioittelua, kuten kirjoitin retorisisessa analyysissäni.

---

¹²⁵ Taylor 2003, 40.

¹²⁶ Taylor 2003, 40.

¹²⁷ Brumberg-Kraus 2014, 165.

On kuitenkin myös kohtia, joissa intertekstuaalisuutta ei löytynyt. Retorisessa analyysissäni kiinnitin kuitenkin huomiota siihen, että Filonin retoriikkaa on vastakkain asettelevaa ja vastustajissa nähdään pelkästään negatiivisia piirteitä. Tässä kontekstissa olisi luontevaa ajatella, että Filon liioittelee tai ainakin kirjoittaa hieman valikoivasti. Lisäksi, löytyy paralleelleja, joissa hyviä ja huonoja pitoja vertaillaan, mikä todistaa sen puolesta, että vastustajan negatiivisten piirteiden kuvailussa huomio on enemmän kirjan tyyllilajissa kuin tarkassa totuuden kuvailussa. Huomasin myös yhteyden satiiriseen tyyliin, joka puhuu sen puolesta, että Filonin kuvaus ei ole täysin totuudenmukaista ja mahdollisesti kärjistävää.

Kiinnitin huomiota myös erääseen melko konkreettiseen asiaan, eli siihen, että Filon kirjoittaa juhlijoiden juovan laimentamatonta viiniä. Vaikka perustelin, että laimentamattoman viinin juominen ei ollut aivan tavatonta kreikkalais-roomalaisessa kulttuurissa, se kuitenkin esiintyy kreikkalais-roomalaisissa usein negatiivisessa merkityksessä. Mikäli Filonin tarkoitus on kritisoida kreikkalais-roomalaisia pitoja yleisesti, kritiikki ei ole kovin osuvaa ja suuntautuu siihen, mitä myös kreikkalaiset ja roomalaiset saattoivat kritisoida. Lisäksi roomalaistyyllisiä ylellisiä pitoja kuvatessaan Filon jopa sanoo, että sellaisia pitoja ihailaan nykyisin paljon. Kuitenkin kreikkalais-roomalaisessa kirjallisuudessa tällaista ylellisyyttä kritisoidaan satiirisesti, joten Filonin kritiikki ei kohdistu ainakaan kaikkiin. Vaikka siis pröystäileviä pitoja olisi järjestetty, Filon liioittelee niiden pitojen kauheuksia, jotka vastustavat tällaisia pitoja, eivätkä osallistu sellaisiin.

6.2. Jatkokysymyksiä

Retorisessa analyysissä kiinnitin huomiota siihen, että retoriikka vaikuttaa liioittelevalta ja perustelin sitä myös paralleelisilla teksteillä. Tämä ei kuitenkaan ole riittävä perustelu esimerkiksi sille, että teoksella ei ole mitään todellisuuspohjaa vaan se on puhtaasti fiktiivinen. Mielenkiintoinen kysymys on, voiko *De Vita Contemplativasta* löytää retorisen analyysin avulla jotakin Filonin todellisesta ajatusmaailmasta. Tällöin voitaisiin ottaa varovaisesti kantaa myös siihen, oliko Filonin kuvaama juutalainen yhteisö olemassa ja vastaavatko kuvaukset muiden pidoista missään määrin Filonin ajan todellisuutta vai ovatko ne vain kirjallisia *topoksia*.

Keskeinen tähän liittyvä kysymys on se, miten hyperbolat tai vastaavat retoriset keinot voidaan tunnistaa perustellusti. Havaitsin nimittäin työtä tehdessäni, että on vaikeaa perustella hyvin, että jossakin kohdassa liioitellaan. Vielä vaikeampaa on sanoa, kuinka paljon ja millä tavalla tarkkaan ottaen siinä liioitellaan. Liioittelua voidaan perustella esimerkiksi silloin, jos tekstissä on yleistys ja kuitenkin muiden lähteiden perusteella voidaan todeta, että väitettyä

asiaa ei voida yleistää. Lisäksi täytyy osoittaa, että kirjoittaja on ollut riittävän sivistynyt tietääkseen sen, että asiaa ei voi yleistää. Tällöin kirjoittaja liioittelee monien pitojen kauheuksia, vaikka jotkut pidot olisivatkin juuri kuvauksen mukaisia.

Antiikin tekstien tutkimista voisi tulevaisuudessa tehostaa digitaalisilla menetelmillä. Esimerkiksi edellisessä kappaleessa esittämäni logiikka voitaisiin toteuttaa tietokoneella. Tutkittavana voisi olla esimerkiksi yleistävä syytös, kuten se, että nykyisin ylellisiä pitoja ihaillaan. Ensiksi täytyisi tunnistaa ne kohdat kaikista antiikin teksteistä, joissa kerrotaan vietettävän ylellisiä pitoja. Sitten täytyisi selvittää, esiintyvätkö nämä kohdat negatiivisessa vai positiivisessa valossa. Kohtien tunnistamista edesauttaisi kehittynyt intertekstuaalinen menetelmä, joka huomioisi muun muassa synonyymit. Asian negatiivisuus tai positiivisuus puolestaan voidaan havaita asiaan liittyvien sanojen ja tekstin tyyllilajin perusteella. Esimerkiksi satiirisessa tekstissä pitojen kuvaus on todennäköisesti pilkallista eikä suinkaan ihailevaa.

Kehittynyt intertekstuaalinen hakutoiminto mahdollistaisi myös monia muita asioita. Sen avulla teksteille voisi etsiä helpommin paralleleja ja niiden perusteella arvioida tutkittavan tekstin tyyllilajia ja myös vaikkapa sitä, onko teksti liioitteleva. Jos esimerkiksi *De Vita Contemplativa* olisi pääasiassa paralleelinen satiirisille teoksille, jotka ovat selvästi liioittelevia, se todistaisi teoksen liioittelevuuden puolesta.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Lähteet ja apuneuvot

Loeb Classical Library. <https://www-loebclassics-com.libproxy.helsinki.fi/> (luettu 27.2.2018).

Herbert Weir Smyth, A Greek Grammar for Colleges.

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0007> (luettu 27.2.2018).

Philo of Alexandria: On the Contemplative Life, Or Suppliants. On Virtue, the Fourth Part. Translation by Joan E. Taylor. s.a.

Philo of Alexandria: On the Contemplative Life, Or Suppliants. Translation by Charles Yonge. 1854. <http://www.earlychristianwritings.com/yonge/book34.html> (luettu 4.3.2019).

The Online Liddell-Scott-Jones Greek-English Lexicon. <http://stephanus.tlg.uci.edu/lsj/> (luettu 12.2.2018).

Thesaurus Linguae Graecae® Digital Library. Ed. Maria C. Pantelia. University of California, Irvine. <http://www.tlg.uci.edu.libproxy.helsinki.fi> (luettu 12.2.2018).

Raamattu 3. p. Helsinki: Kirjapaja: Suomen kirkon sisälähetysseura. 1992.

Kirjallisuus

Alexandre, M. (1999). *Rhetorical argumentation in Philo of Alexandria*. Atlanta, Ga.: Scholars Press.

Birnbaum, Ellen (2004). Portrayals of the wise and virtuous in Alexandrian Jewish works: Jews' perceptions of themselves and others. *Ancient Alexandria between Egypt and Greece*. Leiden; Boston: Brill.

Brumberg-Kraus, Jonathan (2014). Contrasting Banquets: A literary Commonplace in Philo's On the Contemplative Life and Other Greek and Roman Symposia. *Meals in Early Judaism*. New York: Palgrave Macmillan. 163-173.

Coffee, N. (2012). Intertextuality in the Digital Age. *Transactions of the American Philological Association* 142, no. 2. 383-422.

Colson, F. H. (1941). *Philo: IX*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Engberg-Pedersen, Troels (1999). Philo's De Vita Contemplativa as a Philosopher's Dream. *Journal for the Study of Judaism* 30, no. 1. 40-64.

Fox, Robin Lane (1991). Hellenistic culture and literature. *The Oxford history of Greece and the Hellenistic world*. Oxford; New York: Oxford University Press.

Hinge, G. & Krasilnikoff, J. A. (2009). *Alexandria: A cultural and religious melting pot*.

- Aarhus: Aarhus University Press.
- Kennedy, G. A. (2011). *A New History of Classical Rhetoric*. Princeton: Princeton University Press.
- Koskenniemi, Erkki (2014). Philo and Classical Education. *Reading Philo: a handbook to Philo of Aleksandria*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company. 102-128.
- Linkomies, E. 1968. *Petronius Arbiter: Trimalkion pidot*. 4. p. Helsinki: Otava.
- Lincicum, D. (2013). A preliminary index to Philo's non-biblical citations and allusions. *Studia Philonica Annual* 25, 139-167.
- Lucius, P. 1879. *Die Therapeuten und ihre Stellung in der Geschichte der Askese*. Strassburg.
- Makkonen, Anna (1991). Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa? *Intertekstuaalisuus: Suuntia ja sovelluksia*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 9-30.
- Marjanen, Antti (2014). Translating Ancient Texts. *Essays in Translation, Pragmatics and Semiotics*. Helsinki: University of Helsinki, Multilingual Communication Programme. 93-109.
- Nida, Eugene A. & Charles R Taber (1982). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill.
- Niehoff, Maren R. (2010). The Symposium of Philo's Therapeutae: Displaying Jewish Identity in an Increasingly Roman World. *Roman, and Byzantine Studies* 50. Cambridge: Mass. 95-116.
- Nikki, Nina. (s.a.). Retorinen kritiikki. <http://www.helsinki.fi/teol/pro/emo/tarkastelutapoja/kirjallisuutena4.html> (luettu 4.3.2019).
- Purhonen, Josi. (2016). *Terapeuttien yöjuhla Filonin teoksessa De Vita Contemplativa*. Julkaisematon kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto.
- Rinella, M. A. (2010). *Pharmakon: Plato, drug culture, and identity in ancient Athens*. Lanham, Md.: Lexington Books.
- Runia, David T. (2001). *Philo of Alexandria: On the creation of the Cosmos according to Moses*. Leiden: Brill.
- Simoons, F. J. (1998). *Plants of Life, Plants of Death*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Smith, D. E. (2003). *From symposium to Eucharist: The banquet in the early Christian world*. Minneapolis: Fortress Press.
- Smith, R. W. (1974). *The art of rhetoric in Alexandria: Its theory and practice in the ancient world*. Belgium: The Hague.

- Tammi, Pekka (1991). Tekstistä, subtekstistä ja intertekstuaalisista kytkennöistä. *Intertekstuaalisuus: Suuntia ja sovelluksia*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 59-103.
- Taussig, Hal (2014). The Pivotal Place of the Therapeutae in Understanding the Meals of Early Judaism. *Meals in Early Judaism*. New York: Palgrave Macmillan. 163-173.
- Taylor, Joan E. (2003). *Jewish women philosophers of first-century Alexandria: Philo's "Therapeutae" reconsidered*. Oxford: Oxford University Press; New York.